

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Meerouderschap en het erfrecht: een onderzoek naar de erfrechtelijke positie van het kind en zijn ouders in een intentioneel meeroudergezin
Michels, M.

Citation

Michels, M. (2025, April 3). *Meerouderschap en het erfrecht: een onderzoek naar de erfrechtelijke positie van het kind en zijn ouders in een intentioneel meeroudergezin*. *Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4210144>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4210144>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Literatuurlijst

Abas 1972

P. Abas, *Beperkende werking van de goede trouw* (diss. Amsterdam UvA), Deventer: Kluwer 1972.

Achmad 2018

C.I. Achmad, *Children's Rights in International Commercial Surrogacy: Exploring the challenges from a child rights, public international human rights law perspective* (diss. Leiden), 2018.

Addink 2020

G.H. Addink, *Beginselen in het bestuursrecht en het integriteitsbeginsel* (oratie Utrecht), Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Albert, WFR 2024/109

P.G.H. Albert, 'Aangaan of wijzigen van huwelijksvoorwaarden: fraus legis?', WFR 2024/109, p. 4-8.

Albrecht, KWEP 2020/10

B. Albrecht, 'Het familiepact als nieuw instrument in de Belgische estate planning', KWEP 2020/10, p. 3-8.

Albrecht, Lust & Maasland, WPNR 2019/7264

B. Albrecht, S. Lust & J.L.D.J. Maasland, 'De globale erfovereenkomst naar (nieuw) Belgisch recht', WPNR 2019/7264, p. 929-937.

Altena-Davidsen 2016

J.G.H. Altena-Davidsen, *Het legaliteitsbeginsel en de doorwerking van Europees recht in het Nederlandse materiële strafrecht* (diss. Leiden), Deventer: Wolters Kluwer 2016.

Angius, FJR 2015/14

M. Angius, 'Family life in spagaat', FJR 2015/14, p. 54-59.

Antokolskaia e.a. 2014

M.V. Antokolskaia, *Meeroudergezag. Een oplossing voor kinderen met meer dan twee ouders?* (WODC-rapport), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.

Appelman 2021

M.D. Appelman, *Meerouderschap en de fiscaliteit. De fiscale consequenties van de invoering van meerouderschap voor de partnerregelingen in de AWR en de AWIR*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser/De Boer, Kolkman & Salomons 1-I 2020

J. de Boer, W.D. Kolkman & F.R. Salomons, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 1. Personen- en familierecht. Deel I. De persoon, afstamming en adoptie, gezag en omgang, levensonderhoud, bescherming van meerderjarigen*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Asser/Giesen 1 2015

I. Giesen, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Procesrecht. 1. Beginselen van burgerlijk procesrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015.

Asser/Hartkamp 3-I 2019

A.S. Hartkamp, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 3. Vermogensrecht algemeen. Deel I. Europees recht en Nederlands vermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.

Asser/Meijers IV *Erfrecht* 1915

E.M. Meijers, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. IV. Erfrecht*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1915.

Asser/Meijers IV *Erfrecht* 1923

E.M. Meijers, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Erfrecht*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1923.

Asser/Perrick 4 2021

S. Perrick, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 4. Erfrecht en schenking*, Deventer: Wolters Kluwer 2021.

Asser/Perrick 6 1996

S. Perrick, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Erfrecht*, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 1996.

Asser/Scholten *Algemeen deel** 1974

P. Scholten, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Algemeen Deel**, Deventer: Kluwer 1974.

Asser/Sieburgh 6-III 2022

C.H. Sieburgh, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 6. Verbintenissenrecht. Deel III. Algemeen overeenkomstenrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.

Asser/Vranken *Algemeen deel*** 1995

J.B.M. Vranken, Mr. Assers *handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. Algemeen deel***, Deventer: Kluwer 1995.

Asser/Vranken *Algemeen deel***** 2014

J.B.M. Vranken, Mr. C. Assers *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. Algemeen Deel****. Een synthese*, Deventer: Kluwer 2014.

Bakht & Collins, *Canadian Journal of Family Law* 2018/31.1

N. Bakht & L.M. Collins, 'Are you my mother: parentage in nonconjugal family', *Canadian Journal of Family Law* 2018/31.1, p. 105-150.

Barbaix 2017

R. Barbaix, *Het nieuwe erfrecht* 2017, Antwerpen: Intersentia 2017.

Barendsen, *REP* 2013/3

A.E. Barendsen, 'Private life als nieuwe grondslag voor het omgangsrecht van de biologische ouder', *REP* 2013/3, p. 93-95.

Bauduin 2014

N.V.C.E. Bauduin, *Wilsdelegatie in het erfrecht* (diss. Nijmegen; Publicaties vanwege het Centrum Voor Notarieel Recht, deel XI), Deventer: Kluwer 2014.

Van Beest, *Letsel & Schade* 2023/3

B.A. van Beest, 'Evaluatie Wet vergoeding affectieschade. Uitbreiding van gerechtigden met broers en zussen?', *Letsel & Schade* 2023/3, p. 23-29.

Beuker 2023

M.R. Beuker, *Grenzen aan testeerovrijheid. Erfrechtelijke bescherming van naasten vanuit interdisciplinair perspectief* (diss. Groningen; Ars Notariatus, nr. 178), Deventer/Amsterdam: Wolters Kluwer/Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 2023.

Biederlack 1894

H.J. Biederlack, *Het erfrecht van den langstlevenden echtgenoot* (diss. Utrecht), Amsterdam: J.H. de Bussy 1894.

Biemans, *WPNR* 2019/7239

J.W.A. Biemans, 'H.A. Drielsma en W. Snijders over wilsrechten', *WPNR* 2019/7239, p. 387-389.

Biemans, *FtV* 2024/1

J.W.A. Biemans, 'Gewijzigde omstandigheden, het vergeten testament en uitleg van uiterste wilsbeschikkingen in beweging', *FtV* 2024/1, p. 4-6.

Blauwhoff, *FJR* 2015/64

R.J. Blauwhoff, 'Mensenrechtenjurisprudentie Europees Hof voor de Rechten van de Mens oktober 2014 tot en met 1 oktober 2015', *FJR* 2015/64, p. 265-279.

De Blécourt/Fischer & Ankum 1967

H.F.W.D. Fischer & J.A. Ankum, *De Blécourt. Kort begrip van het oud-vaderlandsch burgerlijk recht*, Groningen: Wolters 1967.

Blokland 2006

P. Blokland, 'Een evaluatie van het versterkerfrecht (en enige kanttekeningen met betrekking tot andere wettelijke rechten en uiterste wilsbeschikkingen)', in: B.F.P. Lhoëst & N.J.M. Sjerps, *Nieuw erfrecht in de praktijk. Een evaluatie* (Preadvies uitgebracht voor de jaarlijkse algemene ledenvergadering van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie), Den Haag: Sdu Uitgevers 2006, p. 21-94.

Blokland, *JBN* 2010/35

P. Blokland, 'Het fusiegezin in het Nederlands huwelijksvermogens- en erfrecht', *JBN* 2010/35, p. 17-20.

Blokland, *TE* 2011/6

P. Blokland, 'Samenwoners en erfrecht. Een civiele en fiscale beschouwing', *TE* 2011/6, p. 83-95.

Blokland, *WPNR* 2024/7442

P. Blokland, 'Het oude testament en de nieuwe echtgenote', *WPNR* 2024/7442, p. 21-27.

Blokland, *JBN* 2024/21

P. Blokland, 'Een civielrechtelijke kanttekening bij het HR-arrest over de breukdelengemeenschap: de legitimaris heeft het nakijken!', *JBN* 2024/21, p. 7-8.

Boelens 2015

G.G.B. Boelens, *Het legaat, de wisselwerking tussen civiel en fiscaal recht* (diss. Leiden; Ars Notariatus, nr. 161), Deventer/Amsterdam: Wolters Kluwer/Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 2015.

Boelens, *TE* 2023/1

G.G.B. Boelens, 'Enkele vraagpunten bij de quasi-wettelijke verdeling, mede in het licht van het besluit van 15 juni 2022', *TE* 2023/1, p. 1-12.

Boelens & Sikkema 2013

G.G.B. Boelens & T.H. Sikkema, 'Rechtsvinding en de Europese Erfrechtverordening', in: C.G. Breedveld-de Voogd & C.H. Bezemer (red.), *Rechtsvinding in een meerlagige rechtsorde* (BWKJ, nr. 28), Deventer: Kluwer 2013, p. 151-169.

Boer 2008

J.P. Boer, *Het ontbreken van een rechtsgrond voor de schenk- en erfbelasting. Enkele overwegingen in successie* (Bundel LOF-congres, Leiden), 2008.

Boer & Lubbers 2023

J.P. Boer & A.O. Lubbers, 'Dwaling in het belastingrecht en de leer van eenheid der rechtsorde', in: P.C. van Es e.a. (red.), *Hulde aan Huijgen. Opstellen aangeboden aan prof. mr. W.G. Huijgen ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 21-30.

Boissevain, *TE* 2024/3

C.J.L. Boissevain, 'Uitlegging en aanvulling van uiterste wilsbeschikkingen', *TE* 2024/3, p. 41-45.

Boone 2016

I. Boone, *Gedeeld geluk. Ouderschap in intentionele meeroudergezinnen*, Antwerpen/Cambridge: Intersentia 2016.

Boone, *FJR* 2017/27

I. Boone, 'Meerouderschap en meeroudergezag: raakt Nederland de tel kwijt?', *FJR* 2017/27, p. 120-126.

Bosch, *VR* 2020/126

E.W. Bosch, 'De wet affectieschade: nader beschouwd', *VR* 2020/126, p. 207-212.

Bou-Sfia, *FJR* 2017/44

S. Bou-Sfia, 'Het verbreken van de afstammingsband: (n)immer een weegschaal nodig?', *FJR* 2017/44, p. 203-210.

Bou-Sfia 2021

S. Bou-Sfia, *De betekenis van identiteitsrechten voor kinderen in het Nederlands familie-recht. Een onderzoek naar de artikelen 8 IVRK en 8 EVRM* (diss. Utrecht), 2021.

Bouchard, *Saskatchewan Law Review* 2007/70.2

D. Bouchard, 'The three-parent decision: case commentary on a.a. v. b.b.', *Saskatchewan Law Review* 2007/70.2, p. 459-478.

Breemhaar 1992

W. Breemhaar, *De uiterste wilsbeschikking: beschouwingen over het begrip uiterste wilsbeschikking, de totstandkoming van een uiterste wilsbeschikking als een geldige rechtshandeling en de onderscheiden soorten beschikkingen in het nieuwe Burgerlijk Wetboek* (diss. Groningen; Ars Notariatus, nr. 54), Deventer/Amsterdam: Kluwer/Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 1992.

Breemhaar, *TNE* 2002/6

W. Breemhaar, 'Iets over het toepassingsgebied van artikel 4:27 BW', *TNE* 2002/6, p. 87.

Breemhaar, *TNE* 2003/1

W. Breemhaar, 'Het in de wettelijke verdeling betrokken stiefkind en de wilsrechten', *TNE* 2003/1, p. 4-5.

- Breemhaar, *TE* 2005/3
W. Breemhaar, 'De testeervrijheid: een vrijheid in gebondenheid. Titel 4.5 BW: dwingend recht, tenzij ...', *TE* 2005/3, p. 44-45.
- Breemhaar, *WPNR* 2013/6961
W. Breemhaar, 'De uitdrukking 'staaksgewijs' in art. 4:12 lid 2 BW', *WPNR* 2013/6961, p. 98-99.
- Breemhaar, *TE* 2015/6
W. Breemhaar, 'Perikelen rondom artikel 4:25 lid 4 BW. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:5502 en Hof 's-Hertogenbosch 4 december 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:5130', *TE* 2015/6, p. 129-136.
- Brinkhoff, *WPNR* 1960/4630
J.H. Brinkhoff, 'Enquête erfrecht', *WPNR* 1960/4630, p. 231-233.
- Brinkman 2014
R.E. Brinkman, *Het fideicommiss in de notariële praktijk* (diss. Groningen), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.
- Brinkman, *TE* 2023/4
R.E. Brinkman, 'Is artikel 4:4 BW nog bij de tijd?', *TE* 2023/4, p. 54-57.
- De Bruijn-Lückers 1994
M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, *EVRM, minderjarigheid en ouderlijk gezag. 'A whole code of juvenile law?'* (diss. Leiden), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1994.
- De Bruijn-Lückers, *EB* 2014/62
M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, 'De complexiteit van het samengestelde gezin', *EB* 2014/62, p. 123-126.
- De Bruijn-Lückers, *EB* 2017/66
M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, 'Alimentatieverplichting voor meerderjarige kinderen', *EB* 2017/66, p. 157-161.
- Bruning & Van der Zon, *NTM/NJCM-bull.* 2013/39
M.R. Bruning & K.A.M. van der Zon, 'Out of home, out of right? Rechten van minderjarigen bij uithuisplaatsing', *NTM/NJCM-bull.* 2013/39, p. 500-514.
- Buddenbaum 2020
M. Buddenbaum, 'Internationale kinderrechten van broers en zussen', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraktijk* (Recht en Praktijk, nr. PFR7), Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 237-248.
- Burgerhart e.a., *TE* 2004/4
W. Burgerhart e.a., 'Over oude testamenten, legitieme porties, uitleg en beschikbare delen: wat kan het overgangsrecht nog helen?', *TE* 2004/4, p. 65-69.
- Cammu, *Pedagogiek* 2018/38.2
N. Cammu, 'Naar een juridische verankering van meerouderschap en meeroudergezag? Een stand van zaken in België en Nederland', *Pedagogiek* 2018/38.2, p. 259-270.
- Cammu, *Family & Law* 2019, afl. juli
N. Cammu, 'Legal Multi-parenthood' in Context: Experiences of Parents in Light of the Dutch Proposed Family Law Reforms', *Family & Law* 2019, afl. juli, p. 1-12.

- Cammu, *FJR* 2024/10
N. Cammu, 'De Belgische adoptie van een stiefkind door beide stiefouders', *FJR* 2024/10, p. 44-46.
- Cammu & Vonk, *NTM/NJCM-bull.* 2021/30
N. Cammu & M.J. Vonk, 'Rode draad 70 jaar EVRM: klankbord of motor der verandering? De rol van het EHRM in de erkenning van 'niet(?)-traditionele' gezinsvormen', *NTM/NJCM-bull.* 2021/30, p. 384-397.
- Coene 1982
M. Coene, 'Grondrechten en testeervrijheid', in: K. Rimanque (red.), *De toepasselijkheid van de grondrechten in private verhoudingen*, Antwerpen: Kluwer 1982, p. 311-339.
- Coene, *TPR* 1994
M. Coene, 'De testeervrijheid en de verzorging van nabestaanden', *TPR* 1994, p. 1925-1975.
- Commissie Erfrecht, *WPNR* 2010/6866
Commissie Erfrecht, 'Concept-Eindverslag Commissie Erfrecht KNB inzake Boek 4 BW (I)', *WPNR* 2010/6866, p. 879-890.
- Commissie Erfrecht, *WPNR* 2010/6867
Commissie Erfrecht, 'Concept-Eindverslag Commissie Erfrecht KNB inzake Boek 4 BW (II, slot)', *WPNR* 2010/6867, p. 917-922.
- Commissie Erfrecht 2012
Commissie Erfrecht, *Eindverslag Commissie Erfrecht KNB inzake boek 4 BW* (Ars Notariatus, nr. 150), Deventer/Amsterdam: Kluwer/Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 2012.
- Dafnomilis 2021
V. Dafnomilis, *Taxation of cross-border inheritances and donations. Suggestions for approval* (diss. Leiden; Fiscale Monografieën, nr. 165), Deventer: Wolters Kluwer 2021.
- Detrick 1999
S.L. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child* (diss. Amsterdam VU), The Hague: Kluwer Law International 1999.
- Diephuis 1883
G. Diephuis, *Het Nederlandsch Burgerlijk regt* (deel 8), Groningen: Wolters 1883.
- Van Dijken, *WPNR* 2024/7463
R. van Dijken, 'Erfrecht en EVRM. Un tour d'horizon', *WPNR* 2024/7463, p. 377-385.
- Doek 2006
J.E. Doek, *Article 8-9: The right to preservation of identity: The right not to be separated from his or her parents* (A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child), Leiden: Nijhoff 2006.
- Doek, *FJR* 2017/31
J.E. Doek, 'Kind en ouders in de 21e eeuw: een kinderrechtenperspectief', *FJR* 2017/31, p. 148-152.

Doek 2020

J.E. Doek, 'General Comments van het VN-Comité voor de rechten van het kind: betekenis voor de praktijk', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraak* (Recht en Praktijk, nr. PFR7), Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 15-25.

Doek, FJR 2021/47

J.E. Doek, 'Rechtspraak van het VN Kinderrechtencomité', FJR 2021/47, p. 216-224.

Doek, FJR 2022/64

J.E. Doek, 'Rechtspraak van het VN Kinderrechtencomité', FJR 2022/64, p. 333-341.

Van Doormalen, FtV 2023/12

J.M.H. van Doormalen, 'Gewenste tool in de estateplanningsgereedschapskist: de erfovereenkomst omtrent de legitieme portie bij familiale bedrijfsopvolgingen', FtV 2023/12, p. 11-17.

Draaisma 2001

M.C.E.M. Draaisma, *De stiefouder: stiefkind van het recht* (diss. Amsterdam VU), Amsterdam: VU Uitgeverij 2001.

C.E. Drion, NJB 2017/1979

C.E. Drion, 'Open normen en het belang van de waarom-vraag', NJB 2017/1979, p. 2727.

H. Drion 1981

H. Drion, 'Het rechtszekerheidsargument', in: H. Drion & L.D. Pels Rijcken (red.), *De hanteerbaarheid van het recht: bundel opstellen opgedragen aan L.D. Pels Rijcken*, Zwolle: Tjeenk Willink 1981, p. 1-13.

Ebben 2003

E.W.J. Ebben, *Inleiding nieuw erfrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003.

Eggens 1938

J. Eggens, 'Het erfrecht in het Burgerlijk Wetboek van 1838 tot heden', in: P. Scholten & E.M. Meijers (red.), *Gedenkboek Burgerlijk Wetboek 1838-1938*, Zwolle: Tjeenk Willink 1938, p. 425-436.

Eide 2006

A. Eide, *Article 27: The right to an Adequate Standard of Living* (A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child), Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers 2006.

Emancipatieraad 's-Gravenhage 1985

Emancipatieraad 's-Gravenhage, *Het Afstammingsrecht en zijn rechtsgevolgen: achtergrondstudie over afstammingsrecht, ouderlijk gezag en omgangsrecht*, Den Haag: Distributiecentrum Overheidspublikaties 1985.

Emancipatieraad 's-Gravenhage 1991

Emancipatieraad 's-Gravenhage, *Het afstammingsrecht en sociale ouders*, Den Haag: Emancipatieraad 1991.

Van Emmerik, NTM/NJCM-bull. 2005/6

M.L. van Emmerik, 'Toepassing van het kinderrechtenverdrag in de Nederlandse rechtspraak', NTM/NJCM-bull. 2005/6, p. 700-716.

- Van Es, WPNR 2002/6487
P.C. van Es, 'Enige opmerkingen over de nieuwe regeling van artikel 4:91 NBW', WPNR 2002/6487, p. 337-338.
- Van Es, TE 2006/1
P.C. van Es, 'Enige opmerkingen over bloedverwantschap en familierechtelijke betrekking in verband met artikel 1:197 en artikel 4:10 lid 3 BW', TE 2006/1, p. 13-14.
- Van Es 2019
P.C. van Es, *Erfrecht van de langstlevende echtgenoot* (Monografieën BW, nr. B19), Deventer: Wolters Kluwer 2019.
- Van Es, WPNR 2021/7334
P.C. van Es, 'Het bestaansrecht van de legitieme', WPNR 2021/7334, p. 570-577.
- Van Es, JBN 2024/1
P.C. van Es, 'Uitleg van uiterste wilsbeschikkingen; de sluizen open?', JBN 2024/1, p. 4-7.
- Farnós Amorós 2017
E. Farnós Amorós, 'Biology-based systems of parentage and safety valves protecting social parenting', in: M. González Pascual & A. Torres Pérez (red.), *The Right to Family Life in the European Union*, New York: Routledge, Taylor & Francis Group 2017, p. 115-130.
- Feenstra 1994
R. Feenstra, *Romeinsrechtelijke grondslagen van het Nederlands privaatrecht: inleidende hoofdstukken*, Leiden: E.J. Brill/Universitaire Pers Leiden 1994.
- Fenton-Glynn 2021
C. Fenton-Glynn, *Children and the European Court of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press 2021.
- Findlay & Suleman 2013
B. Findlay & Z. Suleman, *Baby Steps: Assisted Reproductive Technology and the B.C. Family Law Act* (Continuing Legal Education Society of British Columbia), januari 2013.
- Fischer 1951
H.F.W.D. Fischer, 'De voorgeschiedenis van het testament in Nederland', in: E.M. Meijers & J. Eggens (red.), *Het testament: een bundel monografieën uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Broederschap der candidaat-notarissen*, Arnhem: Gouda Quint 1951, p. 23-37.
- Forder, NTM/NJCM-bull. 2002/8
C.J. Forder, 'Het mensenrechtelijke hart van het familierecht: overzicht van de ontwikkelingen 1995-2002 (deel I)', NTM/NJCM-bull. 2002/8, p. 992-1011.
- Forder, NTM/NJCM-bull. 2003/1
C.J. Forder, 'Het mensenrechtelijke hart van het familierecht: overzicht van de ontwikkelingen 1995-2002 (deel II)', NTM/NJCM-bull. 2003/1, p. 19-36.
- Forder, FJR 2020/12
C. Forder, 'De ontwikkeling van het Nederlandse familierecht in het licht van de mensenrechten: de opbrengst en de doorlopende uitdaging van de receptie', FJR 2020/12, p. 48-53.

Fortin 2009

J. Fortin, *Children's Rights and the Developing Law*, Cambridge: Cambridge University Press 2009.

Fransoo, *Saskatchewan Law Review* 2018/81.1

T. Fransoo, 'Spread the the spousal love: proposal for increasing the spouse's preferential share under the intestate succession act, 1996', *Saskatchewan Law Review* 2018/81.1, p. 1-24.

Van der Geld, *JERF* 2024/2

L.A.G.M. van der Geld, 'Uitleg testament: niet vereist dat in testament wordt vooruitgelopen omstandigheden', *JERF* 2024/2, p. 152-157.

Van Geldrop & Van Pernis, *VP-Bulletin* 2023/51

D. van Geldrop & E. van Pernis, 'Familiebegrippen in de Successiewet: het gemis van eenduidige definities', *VP-Bulletin* 2023/51, p. 8-14.

Gerards, *NTM/NJCM-bull.* 2004/2

J.H. Gerards, 'Gelijke behandeling en het EVRM. Artikel 14 EVRM: van krachteloze waarborg naar 'norm met tanden'?', *NTM/NJCM-bull.* 2004/2, p. 176-198.

Gerards 2011

J.H. Gerards, *EVRM – Algemene Beginselen*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2011.

Gerverdinck 2020

T.C. Gerverdinck, *Eigendomsgrondrecht en belastingen* (Fiscale Monografieën, nr. 161), Deventer: Wolters Kluwer 2020.

De Graaf e.a. 2012

J.H. de Graaf e.a., *De toepassing van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2012.

De Graaf 2020

J.H. de Graaf, 'De ontwikkeling van de toepassing van het IVRK in familie- en jeugdzaken en in het jeugdstrafrecht', in: M.R. Bruning, K.F.M. Klep & E.C.C. Punselie (red.), *De invloed van 30 jaar Kinderrechtenverdrag in Nederland. Perspectieven voor de rechtspraktijk* (Recht en Praktijk, nr. PFR7), Deventer: Wolters Kluwer 2020, p. 39-48.

Greuter-Vreeburg 1987

Y.M.I. Greuter-Vreeburg, *De codificatie van het erfrecht 1798-1838* (diss. Leiden; Werken der Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlandse Recht, nr. 16), Zutphen: De Walburg Pers 1987.

De Groot 1910

H. de Groot, *Inleidinge tot de Hollandsche rechtsgeleerdheid* (red. S.J. Fockema Andrae), Arnhem: S. Gouda Quint 1910.

Gross 2012

A. Gross, 'The Burden of Conjugality', in: E. Brems (red.), *Diversity and European Human Rights: Rewriting Judgments of the ECHR*, Cambridge: Cambridge University Press 2012, p. 265-290.

Gubbels, *WPNR* 2016/7120

N.C.G. Gubbels, 'Meerouderschap in de Successiewet', *WPNR* 2016/7120, p. 727-728.

- Gubbels & Van Vijfeijken, WPNR 2010/6831
 N.C.G. Gubbels & I.J.F.A. van Vijfeijken, 'Over kinderen, partners, tarieven en vrijstellingen', WPNR 2010/6831, p. 127-136.
- Gubbels & Van Vijfeijken, WPNR 2012/6919
 N.C.G. Gubbels & I.J.F.A. van Vijfeijken, '(Adoptief)kind en de Successiewet', WPNR 2012/6919, p. 161.
- Gubbels & Van Vijfeijken, WPNR 2012/6923
 N.C.G. Gubbels & I.J.F.A. van Vijfeijken, 'Naschrift', WPNR 2012/6923, p. 245-246.
- Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights* 2022
Guide on article 8 of the European Convention on Human Rights (European Court of Human Rights), 31 augustus 2022.
- De Haan 2007
 A. de Haan, *Bedrijfsvermogen in de successiewet en het gelijkheidsbeginsel* (diss. Amsterdam UvA), Amersfoort: Sdu Fiscale & Financiële Uitgevers 2007.
- Ter Haar, WPNR 2009/6788
 J.H.M. ter Haar, 'De som ineens als versterkte legitieme portie', WPNR 2009/6788, p. 180-187.
- Ter Haar, WPNR 2010/6865
 J.H.M. ter Haar, 'De som ineens van art. 4:35 BW schiet tekort (I)', WPNR 2010/6865, p. 868-870.
- Ter Haar, WPNR 2010/6866
 J.H.M. ter Haar, 'De som ineens van art. 4:35 BW schiet tekort (II, slot)', WPNR 2010/6866, p. 891-892.
- Ter Haar 2013
 J.H.M. ter Haar, *Minderjarigen en (de zorg voor hun) vermogen* (diss. Groningen), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2013.
- Ter Haar, WPNR 2015/7066
 J.M.H. ter Haar, 'Een hanteerbare regeling voor het levensonderhoud van een kind na overlijden van een ouder', WPNR 2015/7066, p. 541-548.
- Ter Haar e.a. 2016
 J.H.M. ter Haar e.a., *Toezicht op het bewind van ouders en voogden over het vermogen van minderjarigen. Onderzoek naar toezicht op vermogensbeheer bij minderjarigen en vier overige, aanverwante onderwerpen* (WODC-rapport), 2016.
- Ter Haar, TE 2021/2
 J.H.M. ter Haar, 'Is de legitieme portie nog legitiem?', TE 2021/2, p. 23-29.
- Ter Haar & Kolkman, JBN 2016/7
 J.H.M. ter Haar & W.D. Kolkman, 'De som ineens van artikel 4:35 BW komt vaker voor dan u denkt', JBN 2016/7, p. 3-5.
- Harris e.a. 2023
 D.J. Harris e.a., *Law of the European Convention on Human Rights*, New York: Oxford University Press 2023.
- Van Hedel, NJB 2007/580
 H. van Hedel, 'In Vrijheid Begunstigen. Het ongelijk behandelen van erfgenamen nader beschouwd', NJB 2007/580, p. 609-614.

- Heida & Ter Haar, *WPNR* 2007/6706
- A. Heida & J.H.M. ter Haar, 'Gerechtelijke vaststelling van het vaderschap na overlijden en de boedelpraktijk', *WPNR* 2007/6706, p. 323-331.
- Van Helten 1902
- H.W.M. van Helten, *Bijdrage tot de geschiedenis en critiek van het erfrecht ab intestato* (diss. Groningen), Groningen: Wolters 1902.
- Henaghan 2021
- M. Henaghan, 'New Zealand Case Studies to Test the Meaning and Use of Article 5 of the 1989 United Nations Convention on the Rights of the Child', in: C. Fenton-Glynn & B. Sloan (red.), *Parental Guidance, State Responsibility and Evolving Capacities*, Leiden: Brill Nijhoff 2021, p. 323-346.
- Hendriks 2019
- L. Hendriks, *Kansen voor meerouderschap. Internationaal privaatrechtelijke aspecten van meerouderschap, meerpersoonsgezag en draagmoederschap in Nederland*, Weert: Celsus Juridische Uitgeverij 2019.
- Herbrand, *Canadian Journal of Women and the Law* 2015/27
- C. Herbrand, 'Comprendre le Besoin de Reconnaissance Legale en Matiere de Pluriparentalite: Pistes de Reflecion a Partir des Coparentalites Gaies et Lesbiennes', *Canadian Journal of Women and the Law* 2015/27, p. 71-93.
- Hermans & Soons 1974
- F.M.J. Hermans & A.L.M. Soons, *Erfrechtelijke vernieuwingen* (Preadvies uitgebracht voor de jaarlijkse algemene vergadering van de Broederschap der notarissen in Nederland), Deventer: Kluwer 1974.
- Heuff 1995
- W. Heuff, 'Hoe vrij is de testateur?', in: P.H.M. Gerver e.a. (red.), *Heden verschenen voor mij...* (Soons-bundel), Arnhem: Gouda Quint 1995, p. 95-104.
- Heuff, *WPNR* 1995/6206
- W. Heuff, 'Afschaffing van de legitieme portie van de ascendenten', *WPNR* 1995/6206, p. 870-873.
- Hirvelä & Heikkilä 2022
- P. Hirvelä & S. Heikkilä, *Right to Respect for Private and Family Life, Home and Correspondence. A Practical Guide to the Article 8 Case-Law of the European Court of Human Rights*, Cambridge: Intersentia 2022.
- Hodgkin & Newell 2007
- R. Hodgkin & P. Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Genève: UNICEF 2007.
- Hoens, *Advotip* 2015/2
- F.M.H. Hoens, 'Wie waakt over de minderjarige erfgenaam? Tegenstrijdig belang wettelijk vertegenwoordiger', *Advotip* 2015/2.
- De Hoog, *WPNR* 2017/7150
- L.M. de Hoog, 'De beperking van de terugwerkende kracht van de gerechtelijke vaststelling van het ouderschap ten behoeve van de verdrongen erfgenamen', *WPNR* 2017/7150, p. 399-404.
- Houston 2023
- C. Houston, 'Social parenthood in Canada', in: C. Huntington, C. von Bary & C.G. Joslin (red.), *Social Parenthood in Comparative Perspective*, New York: NYU Press 2023, p. 87-102.

- Huijgen, WPNR 1990/5948
W.G. Huijgen, 'Het vruchtgebruik van boek 4 nieuw BW of what's in the name?', WPNR 1990/5948, p. 93-96.
- Huijgen 1996
W.G. Huijgen, *Burgerlijk recht in 25 adagia. Ius civile in XXV adagiis*, Deventer: Kluwer 1996.
- Huijgen 1997
W.G. Huijgen, *Rechtszekerheid of rechtsbescherming? Ofwel: taak en plaats van de notaris in het vermogensrecht* (oratie Rijksuniversiteit Leiden), Amsterdam: Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 1997.
- Huijgen 2000
W.G. Huijgen, 'Het beginsel van de testeervrijheid in het erfrecht', in: S.C.J.J. Kortmann e.a. (red.), *Yin-Yang* (Van Mourik-bundel), Deventer: Kluwer 2000, p. 85-92.
- Huijgen 2002
W.G. Huijgen, 'De verhouding tussen het nieuwe erfrecht en het overige familierecht', in: Ministerie van Justitie, *Langst leve het nieuwe erfrecht* (Uitgave ter gelegenheid van de invoering van het nieuwe erfrecht per 1 januari 2003), Den Haag: Sdu Uitgevers 2002, p. 63-68.
- Huijgen, FtV 2004/10
W.G. Huijgen, 'Vraagtekens bij afwikkelingsbewind', FtV 2004/10, p. 5-11.
- Huijgen e.a. 2022
W.G. Huijgen e.a., *Compendium Erfrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2022.
- Huijgen & Pleysier 2001
W.G. Huijgen & A.J.H. Pleysier, *De wetgeving op het notarisambt* (Ars Notariatus, nr. C), Deventer: Kluwer 2001.
- Van der Hulle & Van der Hulle, AA 2015/0981
R. (Rick) van der Hulle & R. (Rob) van der Hulle, 'Toetsing van belastingwetgeving aan het gelijkheidsbeginsel in Nederland en Duitsland', AA 2015/0981, p. 981-991.
- Van der Hulle & Van der Hulle, FED 2021/135
R. (Rick) van der Hulle & R. (Rob) van der Hulle, 'Annotatie bij Rb. 28 juli 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:3995', FED 2021/135, p. 21-23.
- Jansen 2017
C.J.H. Jansen, 'Dogmatiek en codificatie', in: S.E. Bartels e.a. (red.), *Vertrouwen in het burgerlijke recht. Liber amicorum prof. mr. S.C.J.J. Kortmann* (Onderneming & Recht nr. 100), Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 247-262.
- Janssen, FBN 2018/58
A.J. Janssen, 'Een bijzonder kind: het koude schoonkind en art. 25 Sw', FBN 2018/58, p. 15-17.
- Jongbloed-Sasburg, REP 2016/225
I. Jongbloed-Sasburg, 'Erflater, denk aan de verzorging van uw (minderjarig) kind!', REP 2016/225.
- De Jonge, TE 2018/5
H.J. de Jonge, 'Testeren door minderjarigen en de maatschappelijke behoefte van artikel 4:58 BW', TE 2018/5, p. 138-144.

- De Jonge, WPNR 2020/7267
H.J. de Jonge, 'Testamentaire vertegenwoordiging en de gevolgen van testamentaire vertegenwoordiging voor de verboden beschikkingen', WPNR 2020/7267, p. 70-78.
- De Jonge, WPNR 2020/7279
H.J. de Jonge, 'Redelijkheid en billijkheid, misbruik van omstandigheden en verboden beschikkingen', WPNR 2020/7279, p. 300-306.
- De Jonge, WPNR 2022/7355
H.J. de Jonge, 'Verboden beschikkingen en misbruik van bevoegdheid', WPNR 2022/7355, p. 44-51.
- Jonker 2011
M. Jonker, *Het recht van kinderen op levensonderhoud: een gedeelde zorg. Een rechtsvergelijking tussen Nederland, Noorwegen en Zweden* (diss. Utrecht; Familie & Recht), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011.
- Jonker e.a. 2020
M. Jonker e.a., 'Omgang tussen grootouders en kleinkinderen. Een sociaalwetenschappelijke en rechtsvergelijkende studie' (WODC-rapport), maart 2020.
- Kamchedzera 2012
G. Kamchedzera, *Article 5: The Child's Right to Appropriate Direction and Guidance* (A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child), Leiden: Nijhoff 2012.
- Karstens-van Halsema, JBN 1999/85
H.M. Karstens-van Halsema, 'Praktijkgevallen en het overgangsrecht Boek 4 BW', JBN 1999/85, p. 5-9.
- Kaser/Wubbe 1971
F.B.J. Wubbe, M. Kaser. *Romeins privaatrecht*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1971.
- Kelly, UBC Law Review 2014/47.2
F. Kelly, 'Multiple-parent families under British Columbia's new family law act: challenge to the supremacy of the nuclear family or method by which to preserve biological ties and opposite-sex parenting', UBC Law Review 2014/47.2, p. 565-596.
- Khazova 2019
O.A. Khazova, 'International Children's Rights Law: Child and the Family', in: U. Kilkelly & T. Liefwaard, *International Human Rights of Children*, Singapore: Springer 2019.
- Kind en ouders in de 21ste eeuw 2016
Kind en ouders in de 21ste eeuw (Staatscommissie Herijking ouderschap), Den Haag: Xerox/OBT 2016.
- Klaassen, WPNR 1946/3940
J.G. Klaassen, 'De legitieme in de knel', WPNR 1946/3940, p. 236.
- Klaassen-Eggens/Luijten & Meijer 2008
E.A.A. Luijten & W.R. Meijer, J.G. Klaassen & J. Eggens. *Huwelijksgoederen- en erfrecht. Tweede gedeelte: erfrecht*, Deventer: Kluwer 2008.
- Koenen, Themis 1900
H.J. Koenen, 'Grondslagen van ons familie-, voogdij- en erfrecht', Themis 1900, p. 349-376.

- Koenen, *Themis* 1901
H.J. Koenen, 'Grondslagen van ons familie-, voogdij- en erfrecht', *Themis* 1901, p. 118-164.
- Koetser & Pront-van Bommel 2009
B. Koetser & S. Pront-van Bommel, *Inleiding bestuursrecht voor de notariële praktijk* (Ars Notariatus, nr. 140), Deventer: Kluwer 2009.
- Koffeman 2016
N.R. Koffeman, *Beperkingen aan draagmoederschap getoetst aan Europees recht* (onderzoek in opdracht van de Staatscommissie Herijking ouderschap), 18 maart 2016.
- Kok & Wortmann, *WPNR* 2017/7138
J. Kok & S.F.M. Wortmann, 'Ontwikkelingen in het familierecht: alimentatie en meerouderschap', *WPNR* 2017/7138, p. 157-163.
- Kolkman, *WPNR* 2003/6553
W.D. Kolkman, 'De sommen ineens en de legitieme portie in het nieuwe erfrecht', *WPNR* 2003/6553, p. 833-840.
- Kolkman, *WPNR* 2005/6624
W.D. Kolkman, 'Erfrechtelijk overgangsrecht: 'oude inkleuring' in een nieuwe boedel', *WPNR* 2005/6624, p. 466-471.
- Kolkman 2006
W.D. Kolkman, *Schulden der nalatenschap* (diss. Groningen), Deventer: Kluwer 2006.
- Kolkman 2009
W.D. Kolkman, 'Uw verdiende loon', in: A.H.N. Stollenwerck & Gr. van der Burght (red.), *In dienst van het recht grenzen verleggen: liber amicorum aangeboden aan prof. mr. Gr. van der Burght*, Deventer: Kluwer 2009, p. 85-94.
- Kolkman 2015
W.D. Kolkman, 'Uitleg van uiterste wilsbeschikkingen', in: J.W.A. Biemans, W.D. Kolkman & L.C.A. Verstappen (red.), *Uitleg van notariële akten* (Ars Notariatus, nr. 160), Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 113-130.
- Kolkman, *WPNR* 2019/7260
W.D. Kolkman, 'De legitieme portie', *WPNR* 2019/7260, p. 803-805.
- Kolkman e.a. 2021
W.D. Kolkman e.a., *Alimentatie van nu. Acceptatie van alimentatie in het licht van de maatschappelijke ontwikkelingen* (WODC-rapport), Den Haag: Boom Juridisch 2021.
- Kolkman & Veltman, *WPNR* 2004/6592
W.D. Kolkman & P.F. Veltman, 'Ongedaanmaking en verwerping: mag de langstlevende van twee walletjes eten? (I)', *WPNR* 2004/6592, p. 777-779.
- Kooiman, *NTFR Beschouwingen* 2014/40
W.R. Kooiman, 'De hoeksteen van Hoofdstuk III SW 1956', *NTFR Beschouwingen* 2014/40.
- Kraan, *TNE* 2000/1
C.A. Kraan, 'Het erfrecht bij versterf en de plaatsvervulling', *TNE* 2000/1, p. 6-8.
- Kraan, *WPNR* 2000/6406
C.A. Kraan, 'Onzekerheid over de wettelijke verdeling', *WPNR* 2000/6406, p. 427-431.

- Kraan, WPNR 2004/6571
C.A. Kraan, 'Oude testamenten en het nieuwe erfrecht', WPNR 2004/6571, p. 236-239.
- Kronby 2010
M. C. Kronby, *Canadian Family Law*, Wiley 2010.
- Kuijper 2014
P.A.W. Kuijper, *Een nieuwe visie op de afstamming. Is het ontstaan van een kind een actief of passief proces?* (Recht en Praktijk, nr. PFR5), Deventer: Kluwer 2014.
- Van der Kwaak 2015
D.J. van der Kwaak, *Een theorie van het privaatrecht* (Monografieën Privaatrecht, nr. 17), Deventer: Wolters Kluwer 2015.
- Kwantes, WPNR 2021/7329
J.N.A. Kwantes, 'De legitieme portie moet verdwijnen', WPNR 2021/7329, p. 465-467.
- De Lange, WPNR 1999/6377
K.D. de Lange, 'Het overgangsrecht bij invoering van Boek 4 BW', WPNR 1999/6377, p. 822-824.
- Lansu, TE 2002/6
M. Lansu, 'Vijftig jaar vechten. Drie hoofdrolspelers over de fundamentele keuzes in het nieuwe erfrecht', TE 2002/6, p. 77-79.
- Leckey, *International Journal of Law, Policy and the Family* 2019/33.3
R. Leckey, 'One parent, three parents: judges and Ontario's all families are equal act, 2016', *International Journal of Law, Policy and the Family* 2019/33.3, p. 298-315.
- Lieber, FJR 2017/12
J.H. Lieber, 'De erfovereenkomst om ruzie te voorkomen', FJR 2017/12, p. 55.
- Lieber, FJR 2019/11
J.H. Lieber, 'Onaanvaardbare erfgenamen', FJR 2019/11, p. 47.
- Liefwaard & Doek, FJR 2015/20
T. Liefwaard & J.E. Doek, 'Kinderrechten in de rechtspraak: een internationaal perspectief', FJR 2015/20, p. 82-87.
- Limbeek, FJR 2023/9
M.M.C. Limbeek, 'Wat heeft het IVRK ons gebracht?', FJR 2023/9, p. 32-34.
- Limburg 1938
J. Limburg, 'Het familierecht van het Burgerlijk Wetboek in zijn karakteristieke eigenschappen tegenover het recht van thans', in: P. Scholten & E.M. Meijers (red.), *Gedenkboek Burgerlijk Wetboek 1838-1938*, Zwolle: Tjeenk Willink 1938, p. 347-363.
- Lindenbergh, VR 2018/156
S.D. Lindenbergh, 'De wet affectieschade in werking', VR 2018/156, p. 406-414.
- Lindenbergh 2023
S.D. Lindenbergh, *Smartengeld*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.
- Loenen, NTM/NJCM-bull. 2013/51
T. Loenen, 'Gelijk recht op tweede-ouderadoptie voor ongehuwde homoseksuele en heteroseksuele paren', NTM/NJCM-bull. 2013/51, p. 627-643.

Lokin/Brandsma 2022

J. Brandsma, Lokin. *Prota: vermogensrechtelijke leerstukken aan de hand van Romeins-rechtelijke teksten uitgelegd*, Den Haag: Boom Juridisch 2022.

Loth, *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 2009/38

M. Loth, 'Op de bres voor rechtszekerheid', *Rechtsfilosofie & Rechtstheorie* 2009/38, p. 17-26.

Luijten, *WPNR* 1997/6268

E.A.A. Luijten, 'Het nieuwe langstlevende erfrecht', *WPNR* 1997/6268, p. 291-303.

Luijten 2002

E.A.A. Luijten, 'De wettelijke verdeling – Het kroonjuweel van het nieuwe erfrecht', in: Ministerie van Justitie, *Langst leve het nieuwe erfrecht* (Uitgave ter gelegenheid van de invoering van het nieuwe erfrecht per 1 januari 2003), Den Haag: Sdu Uitgevers 2002, p. 47-52.

Luijten 2012

E.A.A. Luijten, *Erfrecht; algemene inleiding en erfrecht bij versterf* (Monografieën BW, nr. B18), Deventer: Kluwer 2012.

Luijten & Meijer, *WPNR* 2000/6413

E.A.A. Luijten & W.R. Meijer, 'De familie geregeld', *WPNR* 2000/6413, p. 573-577.

Luijten & Meijer, *TE* 2006/2

E.E.A. Luijten & W.R. Meijer, 'Jurisprudentie erfrecht. De uitleg van een uiterste wil door het EHRM. EHRM 13 juli 2004, NJ 2005, 508 m.o. JdeB. Pla Puncernau tegen Andorra', *TE* 2006/2, p. 35-39.

Luijten & Meijer, *TE* 2008/6

E.E.A. Luijten & W.R. Meijer, 'De impliciet uitgesloten echtgenoot als enige erfgenaam door 'uitleg' van een uiterste wil', *TE* 2008/6, p. 83-87.

Luijten & Rombach 1958

E.A.A. Luijten & J. Rombach, *De ouderlijke boedelverdeling volgens de art. 1167 e.v. BW* (Praeadvies te behandelen in de algemene vergadering van de Broederschap der Candidaat-Notarissen), 's-Gravenhage: Broederschap der Candidaat-Notarissen 1958.

Van Lunsen, *WPNR* 2003/6552

S.G.M. van Lunsen, 'Voorstel voor wijziging van art. 4:91 BW', *WPNR* 2003/6552, p. 822-828.

Maasland, *KWEP* 2021/1

J.L.D.J. Maasland, 'Een pleidooi voor meer partijautonomie in het familievermogensrecht', *KWEP* 2021/1, p. 3-7.

Marchal, in: *NDFR Commentaar Formeel Belastingrecht*, art. 31 AWR

R. Marchal, commentaar op art. 31 AWR, in: R.E.C.M. Niessen, E.B. Pechler & A.J.H. van Suilen (red.), *NDFR Commentaar Formeel Belastingrecht*, SDU (online).

Meijer 1995

W.R. Meijer, 'De Visser-Harms, nog steeds actueel?', in: P.H.M. Gerver e.a. (red.), *Heden verschenen voor mij...* (Soons-bundel), Arnhem: Gouda Quint 1995, p. 105-116.

- Meijerman, *WFR* 2022/198
V.L. Meijerman, 'Rechtsherstel bij grondrechtsschendingen: nodeloos terughoudend en bron van rechtsonzekerheid! Een pleidooi voor individueel rechtsherstel', *WFR* 2022/198, p. 1241-1252.
- Meijers, *WPNR* 1920/2616
E.M. Meijers, 'Het wetsontwerp tot wijziging der erfopvolging', *WPNR* 1920/2616, p. 117-120.
- Meijers 1951
E.M. Meijers, 'Holografische testamenten', in: E.M. Meijers & J. Eggen (red.), *Het testament: een bundel monografieën uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Broederschap der candidaat-notarissen*, Arnhem: Gouda Quint 1951, p. 51-63.
- Meijers 1954a
E.M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk wetboek. Tekst. Deel 1*, 's-Gravenhage: Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1954.
- Meijers 1954b
E.M. Meijers, *Ontwerp voor een nieuw Burgerlijk wetboek. Toelichting. Deel 1*, 's-Gravenhage: Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1954.
- Melis/Waaijer 2019
B.C.M. Waaijer, *Melis. De notariswet*, Deventer: Wolters Kluwer 2019.
- Mellema-Kranenburg 1988
T.J. Mellema-Kranenburg, *De legitieme portie* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1988.
- Mellema-Kranenburg, *WPNR* 1992/6031
T.J. Mellema-Kranenburg, 'Dient de legitieme portie werkelijk te verdwijnen?', *WPNR* 1992/6031, p. 15-16.
- Mellema-Kranenburg, *WPNR* 1999/6345
T.J. Mellema-Kranenburg, 'Het testament voor stiefkinderen', *WPNR* 1999/6345, p. 117-119.
- Mellema-Kranenburg, *TNE* 2000/2
T.J. Mellema-Kranenburg, 'De wettelijke verdeling', *TNE* 2000/2, p. 15-19.
- Mellema-Kranenburg 2016
T.J. Mellema-Kranenburg, *Executele en bewind* (Monografieën BW, nr. B21b), Deventer: Wolters Kluwer 2016.
- Mellema-Kranenburg, *TE* 2021/6
T.J. Mellema-Kranenburg, 'De redelijkheid en billijkheid en de legitieme portie', *TE* 2021/6, p. 100-104.
- Mellema-Kranenburg 2023
T.J. Mellema-Kranenburg, 'Het bestaansrecht van de executeur-afwikkelingsbewindvoerder', in: P.C. van Es e.a. (red.), *Hulde aan Huijgen. Opstellen aangeboden aan prof. mr. W.G. Huijgen ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 159-166.
- Michels, *WPNR* 2021/7346
M. Michels, 'Meerouderschap in het erfrecht', *WPNR* 2021/7346, p. 862-869.
- Michels, *EB* 2024/92
M. Michels, 'Geen rechtsherstel voor het biologische niet-erkende kind in de Successiewet', *EB* 2024/92, p. 249-253.

Michels & Punselie 2023

M. Michels & E.C.C. Punselie, 'Nature' of 'Nurture' in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek', in: W.H. van Boom e.a. (red.), *Vooruitgedenkbok Burgerlijk Wetboek 1992-2022*, Den Haag: Boom Juridisch 2023, p. 59-70.

Mollema, *WPNR* 2008/6773

A.F. Mollema, 'Uitleg van uiterste wilsbeschikkingen en aanverwante zaken', *WPNR* 2008/6773, p. 820-827.

Mollema, *WPNR* 2012/6918

A.F. Mollema, 'De werking van de redelijkheid en billijkheid bij uiterste wilsbeschikkingen – een vervolg', *WPNR* 2012/6918, p. 141-147.

Van Mourik, *NJB* 1982/1

M.J.A. van Mourik, 'De meeslepende avonturen van de langstlevende echtgenoot (I)', *NJB* 1982/1, p. 1-8.

Van Mourik, *NJB* 1982/2

M.J.A. van Mourik, 'De meeslepende avonturen van de langstlevende echtgenoot (II)', *NJB* 1982/2, p. 33-46.

Van Mourik, *NJB* 1991/31

M.J.A. van Mourik, 'De meeslepende avonturen van de langstlevende echtgenoot (III)', *NJB* 1991/31, p. 1251-1258.

Van Mourik, *WPNR* 1992/6018

M.J.A. van Mourik, 'De legitieme portie: weg ermee!', *WPNR* 1992/6018, p. 621-625.

Van Mourik, *WPNR* 1994/6131

M.J.A. van Mourik, 'Rechtsvragenrubriek. Het erfrecht van volle en halve broers en zusters', *WPNR* 1994/6131, p. 264-265.

Van Mourik 2002

M.J.A. van Mourik, 'Had het nog beter gekund?', in: Ministerie van Justitie, *Langst leve het nieuwe erfrecht* (Uitgave ter gelegenheid van de invoering van het nieuwe erfrecht per 1 januari 2003), Den Haag: Sdu Uitgevers 2002, p. 85-90.

Van Mourik, *WPNR* 2003/6516

M.J.A. van Mourik, 'De meeslepende avonturen van de langstlevende echtgenoot (V en slot)', *WPNR* 2003/6516, p. 8-12.

Van Mourik, *WPNR* 2007/6709

M.J.A. van Mourik, 'Uitleg van uiterste wilsbeschikkingen', *WPNR* 2007/6709, p. 407-417.

Van Mourik, *WPNR* 2011/6891

M.J.A. van Mourik, 'Plaatsvervulling: 'staaksgewijze'', *WPNR* 2011/6891, p. 511-512.

Van Mourik 2017

M.J.A. van Mourik, 'Notaris, rechtszekerheid en derden', in: S.E. Bartels e.a. (red.), *Vertrouwen in het burgerlijke recht. Liber amicorum prof. mr. S.C.J.J. Kortmann* (Onderneming & Recht nr. 100), Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 337-354.

Van Mourik e.a. 2020

M.J.A. van Mourik e.a., *Handboek Erfrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2020.

Van Mourik & F.W.J.M. Schols 2021

M.J.A. van Mourik & F.W.J.M. Schols, *Erfrecht* (Monografieën Privaatrecht, nr. 1), Deventer: Wolters Kluwer 2021.

- Naaman, *Arkansas Law Review* 2022/75.1
N. Naaman, 'Timing Legal Parenthood', *Arkansas Law Review* 2022/75.1, p. 59-108.
- Nehmelman & Noorlander 2013
R. Nehmelman & C.W. Noorlander, *Horizontale werking van grondrechten: over een leerstuk in ontwikkeling* (Handboeken Staats- en Bestuursrecht), Deventer: Kluwer 2013.
- Nelissen, *WPNR* 2004/6598
E. Nelissen, 'Aanverwantschap in de Successiewet', *WPNR* 2004/6598, p. 897-900.
- Nève 1995
P.L. Nève, 'De legitieme portie in 1995', in: *De legitieme portie: 30e Landelijk notarieel studentencongres, Nijmegen, 7 april 1995* (Ars Notariatus, nr. LXIX), Deventer: Kluwer 1995, p. 7-18.
- Niessen, *TFB* 2018/18
R.E.C.M. Niessen, 'Wetsmisbruik en de Nederlandse Belastingrechter', *TFB* 2018/18, p. 4-14.
- Niessen-Cobben 2016
R.M.P.G. Niessen-Cobben, *Wegwijs in de Algemene wet inzake rijksbelastingen*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2016.
- Niessen-Cobben & Niessen 2014
R.M.P.G. Niessen-Cobben & R.E.C.M. Niessen, *Wegwijs in de fiscaliteit*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2014.
- Nieuwenhuis, *WPNR* 2007/6709
J.H. Nieuwenhuis, 'Tekst en tijd. Het belang van het voortschrijven van de tijd bij uitleg van juridische teksten', *WPNR* 2007/6709, p. 379-388.
- Nieuwenhuis, *NTM/NJCM-bull.* 2015/2
A.J. Nieuwenhuis, 'Appreciatiemarge en botsing van grondrechten', *NTM/NJCM-bull.* 2015/2, p. 20-35.
- Nuninga 2022
W.Th. Nuninga, *Recht, plicht, remedie* (diss. Leiden; Recht & Praktijk, nr. CA25), Deventer: Wolters Kluwer 2022.
- Nuytinck, *TE* 2006/4
A.J.M. Nuytinck, 'Gezag en overlijden', *TE* 2006/4, p. 65-67.
- Nuytinck, *AA* 2011/0640
A.J.M. Nuytinck, 'Verwekker naast juridische vader onderhoudsplichtig?', *AA* 2011/0640, p. 640-643.
- Nuytinck, *WPNR* 2012/6923
A.J.M. Nuytinck, 'Reactie op "(Adoptief)kind en de Successiewet" van mw. dr. N.C.G. Gubbels en mw. prof. mr. I.J.F.A. van Vijfeijken in *WPNR* 2012/6919', *WPNR* 2012/6923, p. 242-244.
- Nuytinck 2017
A.J.M. Nuytinck, 'Meerouderschap, meeroudergezag en draagmoederschap: een persoonlijke ontboezeming', in: V. Smits, R. de Jong & A. van der Linden (red.), *In verbondenheid. Opstellen aangeboden aan Professor mr. Paul Vlaardingerbroek ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2017, p. 59-72.
- Nuytinck, *WPNR* 2020/7290
A.J.M. Nuytinck, 'Concept-wetsvoorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming en concept-wetsvoorstel Wet deelgezag', *WPNR* 2020/7290, p. 492-497.

Nuytinck, AA 2024/0056

A.J.M. Nuytinck, 'Onjuiste toepassing van artikel 4:46 BW?', AA 2024/0056, p. 56-60.

Nuytinck 2024

A.J.M. Nuytinck, *Personen- en familierecht, relatievermogensrecht en erfrecht* (Studiereeks Burgerlijk Recht, deel 1), Deventer: Wolters Kluwer 2024.

Oldenziel 1998

H.A. Oldenziel, *Wetgeving en rechtszekerheid: een onderzoek naar de bijdrage van het legaliteitsbeginsel aan de rechtszekerheid van de burger* (diss. Groningen), Deventer: Kluwer 1998.

Van Oven 1948

J.C. van Oven, *Leerboek van Romeinsch privaatrecht*, Leiden: Brill 1948.

Van Oven 1951

J.C. van Oven, 'Testamentum', in: E.M. Meijers & J. Eggens (red.), *Het testament: een bundel monografieën uitgegeven ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Broederschap der candidaat-notarissen*, Arnhem: Gouda Quint 1951, p. 9-22.

Van Oven, NJB 1955/26

J.C. van Oven, 'Waarom zes graden?', *NJB* 1955/26, p. 177-183.

Van Oven, WPNR 1958/4560

J.C. van Oven, 'Moet aan de langstlevende echtgenoot een legitieme portie worden toegekend? (I)', *WPNR* 1958/4560, p. 489-492.

Van Oven, WPNR 1958/4561

J.C. van Oven, 'Moet aan de langstlevende echtgenoot een legitieme portie worden toegekend? (II, slot)', *WPNR* 1958/4561, p. 501-505.

Van Oven, WPNR 1959/4598

J.C. van Oven, 'Verzorgingsrecht van de langstlevende echtgenoot', *WPNR* 1959/4598, p. 397-399.

Van Oven 1964

J.C. van Oven, *Overzicht van Romeins privaatrecht*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1964.

Parl. Gesch. BW Algemeen deel

C.J. van Zeben, W.G. Belinfante & O.W. van Ewijk, *Parlementaire Geschiedenis van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Algemeen Deel, Voorgeschiedenis en algemene inleiding*, Deventer-Antwerpen: Kluwer 1962.

Parl. Gesch. Boek 1

C.J. van Zeben, W.G. Belinfante & O.W. van Ewijk, *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Boek 1: Personen- en familierecht*, Antwerpen: E. Kluwer 1962.

Parl. Gesch. Boek 1 (Inv.)

C.J. van Zeben & O.W. van Ewijk, *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Invoeringswet Boek 1: Personen- en familierecht*, Deventer: E. Kluwer 1969.

Parl. Gesch. Boek 4

Gr. van der Burght, E.W.J. Ebben & M.R. Kremer, *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Boek 4: Erfrecht*, Deventer: Kluwer 2002.

Parl. Gesch. Boek 4 (Inv.)

Gr. van der Burght, E.W.J. Ebben & M.R. Kremer, *Parlementaire geschiedenis van het nieuwe burgerlijk wetboek. Invoeringswet Boek 4: Erfrecht*, Deventer: Kluwer 2003.

Pauwels 2009

M.R.T. Pauwels, *Terugwerkende kracht van belastingwetgeving: gewikt en gewogen. Een rechtstheoretisch onderzoek naar een methode voor vorming van wettelijk overgangsrecht in het belastingrecht* (diss. Tilburg), Amersfoort: Sdu Fiscale & Financiële Uitgevers 2009.

Pels Rijcken 1979

L.D. Pels Rijcken, 'Rechtszekerheid, Assepoester van rechtsvindingstheorieën', in: G.J. Scholten, P. Abas & N.J.P. Giltay Veth (red.), *Non sine causa: opstellen aangeboden aan prof. mr. G.J. Scholten ter gelegenheid van zijn afscheid als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1979, p. 311-318.

Perrick, TPR 1994

S. Perrick, 'Testeervrijheid en de zorg voor nabestaanden', TPR 1994, p. 1885-1923.

Pitlo 1954

A. Pitlo, *De legitieme portie* (Prae-adviezen uitgebracht ter behandeling in de algemene vergadering van de Broederschap der Candidaat-Notarissen te Utrecht op 18 juni 1954), 's-Gravenhage: Broederschap der Candidaat-Notarissen 1954.

Pitlo 1971

A. Pitlo, *Het erfrecht* (Het Nederlands burgerlijk wetboek, deel 5), Haarlem: H.D. Tjeenk Willink 1971.

Pitlo/Van der Burght & Ebben 2004

Gr. van der Burght & E.W.J. Ebben, *Pitlo Het Nederlands Burgerlijk Recht. Deel 5. Het erfrecht*, Deventer: Kluwer 2004.

Pleysier, WPNR 1998/6313

A.J.H. Pleysier, 'Hele en halve bedden in het nieuwe versterferfrecht (I)', WPNR 1998/6313, p. 308-310.

Pleysier, TNE 2001/5

A.J.H. Pleysier, 'Raadsels rondom art. 4.2A.1.14', TNE 2001/5, p. 69-71.

Van der Ploeg, WPNR 1953/4295

P.W. van der Ploeg, 'Het nieuwe B.W. Het erfrecht bij versterf en de legitieme portie van de langstlevende echtgenoot. Vraagpunten 36, 37 en 38', WPNR 1953/4295, p. 232-233.

Van der Ploeg, WPNR 1974/5266

P.W. van der Ploeg, 'Het nieuwe erfrecht bij versterf, in het bijzonder het erfrecht bij versterf van de echtgenoot', WPNR 1974/5266, p. 359-366.

Poelmann, in: Cursus Belastingrecht FBR

E. Poelmann, *Formeel Belastingrecht*, in: A.W. Hofman, M.L.M. van Kempen & F.P.G. Pötgens (red.), *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Polak, WPNR 1965/4871

J.M. Polak, 'Het nieuwe erfrecht', WPNR 1965/4871, p. 385-389.

Puelinckx-Coene, WPNR 2000/6423

M. Puelinckx-Coene, 'Erfrecht anders bekeken. De sociaal-economische en politieke rol van het erfrecht vroeger en nu', WPNR 2000/6423, p. 811-814.

Puelinckx-Coene, WPNR 2003/6516

M. Puelinckx-Coene, 'De wisselwerking tussen erfrecht en het maatschappelijk, economisch en politiek stelsel', WPNR 2003/6516, p. 27-32.

Pulles 2014

G.J.W. Pulles, *Vijfentwintig jaar IVRK en de Nederlandse rechter: beschouwingen over de toepassing van het internationale verdrag voor de rechten van het kind in de Nederlandse rechtspraak*, Oisterwijk: Wolf Legal Publishers WLP 2014.

Punselie 2006

E.C.C. Punselie, *Voor een pleegkind met recht een toekomst: Een studie naar de (rechts-)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing*, (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2006.

Punselie, EB 2011/68

E.C.C. Punselie, 'Afstamming en gezag in geval van informele relaties', EB 2011/68, p. 155-158.

Punselie, EB 2021/99

E.C.C. Punselie, 'Erkenning van een kind door een derde', EB 2021/99, p. 193-199.

Punselie 2023

E.C.C. Punselie, 'Het huwelijk verdient een plaats in de rechtsorde', in: P.C. van Es e.a. (red.), *Hulde aan Huijgen. Opstellen aangeboden aan prof. mr. W.G. Huijgen ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 229-240.

Punselie, in: *GS Personen- en familierecht*

E.C.C. Punselie, commentaar op Boek 1 BW, in: S.F.M. Wortmann (red.), *Groene Serie Personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer (online).

Ramparichan, EB 2023/29

M.D. Ramparichan, 'Onderhoudsverplichting stiefouder: kunnen we het domino-effect van alimentatiewijzigingen afschaffen?', EB 2023/29, p. 77-83.

Rapport Legitieme portie 2020

F.W.J.M. Schols & L.A.G.M. van der Geld, *Rapport Legitieme portie. Een eerstelijns - en nader voort te zetten - veldonderzoek naar de wenselijkheid van de legitieme portie in het hedendaagse erfrecht* (Centrum voor Notarieel Recht Radboud Universiteit en Netwerk Notarissen), 2020.

De Regt, AST 1991/2

A. de Regt, 'Erfrecht en de veranderde betrekkingen tussen familie- en gezinsleden', AST 1991/2, p. 64-77.

Reijnen, TE 2020/4

T.F.H. Reijnen, 'Rechtszekerheid en redelijkheid en billijkheid in het erfrecht', TE 2020/4, p. 100-104.

Reinhartz, JBN 2008/5

B.E. Reinhartz, 'Derdenbeding in echtscheidingsconvenanten', JBN 2008/5, p. 13-14.

Reinhartz, JBN 2009/60

B.E. Reinhartz, 'Wilsrechten en mede-eigendom', JBN 2009/60, p. 3-4.

Roes, WPNR 2003/6516

J.S.L.A.W.B. Roes, 'Het Nederlandse erfrecht in de negentiende eeuw. Een historisch en anekdotisch essay', WPNR 2003/6516, p. 13-20.

Roes 2006

J.S.L.A.W.B. Roes, *Het naaste bloed erfde het goed. De positie van de langstlevende echtgenoot in het Nederlandse erfrecht bij versterf. Dl. 1: De periode van het 'oud-vaderlandse' recht (tot 1809)* (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 2006.

Van der Roest & Keizer, TVP 2020/2

C. van der Roest & J.G. Keizer, 'De Wet Affectieschade in de praktijk; duidelijke afbakening of onsmakelijke discussies?', TVP 2020/2, p. 47-57.

Rombach, WPNR 1958/4564

J. Rombach, 'Het versterferfrecht van natuurlijke kinderen in de boedel van hun ouders', WPNR 1958/4564, p. 539-541.

Rowe & Collins, *Ottawa Law Review* 2017/49.1

M. Rowe & M. Collins, 'The constitution of Canada', *Ottawa Law Review* 2017/49.1, p. 93-106.

Ruitenbergh 2003

G.C.A.M. Ruitenbergh, *Het internationaal kinderrechtenverdrag in de Nederlandse rechtspraak*, Amsterdam: SWP 2003.

Schelhaas 2017

H.N. Schelhaas, *Redelijkheid en billijkheid* (Monografieën BW, nr. A5), Deventer: Wolters Kluwer 2017.

Schoenmaker, FtV 2018/22

F.A.M. Schoenmaker, 'Nephuwelijk voor Successiewet?', FtV 2018/22, p. 4.

Schoenmaker, FtV 2022/17

F.A.M. Schoenmaker, 'Aandacht voor de positie van het biologische kind in de Successiewet', FtV 2022/17, p. 4-7.

Schoenmaker & B.M.E.M. Schols, KWEP 2004/34

F.A.M. Schoenmaker & B.M.E.M. Schols, 'De 'quasi-wettelijke verdeling' in fiscalibus', KWEP 2004/34, p. 4-11.

Schoenmaker & B.M.E.M. Schols, FBN 2018/23

F.A.M. Schoenmaker & B.M.E.M. Schols, 'Kwestie schenkbelasting en beperkte gemeenschap weer in beweging?', FBN 2018/23, p. 3-8.

B.M.E.M. Schols, WPNR 2004/6571

B.M.E.M. Schols, 'De quasi-wettelijke verdeling als 'Teilungsanordnung'(I)', WPNR 2004/6571, p. 225-232.

B.M.E.M. Schols, WPNR 2004/6572

B.M.E.M. Schols, 'De quasi-wettelijke verdeling als 'Teilungsanordnung'(II, slot)', WPNR 2004/6572, p. 243-250.

B.M.E.M. Schols 2007

B.M.E.M. Schols, *Executele* (diss. Nijmegen; Publicaties vanwege het Centrum voor Notarieel recht), Deventer: Kluwer 2007.

B.M.E.M. Schols, WPNR 2024/7444

B.M.E.M. Schols, 'Ge(s)laagde erfrechtelijke vertegenwoordiging', WPNR 2024/7444, p. 49-54.

B.M.E.M. Schols, FBN 2024/7

B.M.E.M. Schols, 'Nog zeker niet dood', FBN 2024/7, p. 4-7.

- F.W.J.M. Schols, *FJR* 2000/11
F.W.J.M. Schols, 'Das nächste Blut erbt das Gut; Is hetz onder bloed ook goed?!', *FJR* 2000/11, p. 254-258.
- F.W.J.M. Schols 2005a
F.W.J.M. Schols, *Quasi-erfrecht met bindende elementen* (diss. Nijmegen; Publicaties vanwege het Centrum voor Notarieel recht), Deventer: Kluwer 2005.
- F.W.J.M. Schols 2005b
F.W.J.M. Schols, 'Het erfrecht in Nederland', in: C.J. Forder & A. Verbeke (red.), *Gehuwd of niet: maakt het iets uit?*, Antwerpen-Groningen: Intersentia Uitgevers 2005, p. 315-332.
- F.W.J.M. Schols, *TE* 2007/1
F.W.J.M. Schols, 'Turbo-achtige testamenten en de maatschappelijke wenselijkheid daarvan', *TE* 2007/1, p. 2-6.
- F.W.J.M. Schols, *Estatetip* 2018/22
F.W.J.M. Schols, 'Patchworktestamenten, een eerste verkenning. Via strafsancities of tweetrap tegen inbreng?', *Estatetip* 2018/22.
- F.W.J.M. Schols, *WPNR* 2018/7220
F.W.J.M. Schols, 'Erfrechtelijke ingrepen met het oog op het informele samenleven en het samengestelde gezin', *WPNR* 2018/7220, p. 1039-1046.
- F.W.J.M. Schols, *Advotip* 2024/2
F.W.J.M. Schols, 'Over 'vergeten testamenten en concepten'. Is het spel op de wagen?', *Advotip* 2024/2.
- F.W.J.M. Schols, in: *T&C Erfrecht Civiel en Fiscaal*, art. 4:27
F.W.J.M. Schols, commentaar op art. 4:27 BW, in: W.D. Kolkman e.a. (red.), *Tekst & Commentaar Erfrecht Civiel en Fiscaal*, Deventer: Wolters Kluwer (online).
- Schonewille 2023
F. Schonewille, 'The times they are a changin'. De familieovereenkomst als uitgangspunt van een eigentijds erfrecht, of: het afscheid van art. 4 Boek 4 BW', in: P.C. van Es e.a. (red.), *Hulde aan Huijgen. Opstellen aangeboden aan prof. mr. W.G. Huijgen ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2023, p. 229-240.
- Schrama, *WPNR* 2008/6762
W.M. Schrama, 'De zaak Baby Donna en de betekenis van bloedverwantschap: de spagaat tussen familievorm en familiefunctie', *WPNR* 2008/6762, p. 573-578.
- Schrama, *AA* 2016/0212
W.M. Schrama, 'Over vaders, seks en afstamming: het afstammingsrecht voor verwekkers kritisch beschouwd', *AA* 2016/0212, p. 212-218.
- Schrama 2018
W.M. Schrama, 'Wie erft in het moderne gezin? Het erfrecht uitgedaagd door maatschappelijke ontwikkelingen', in: P. de Beer e.a. (red.), *Voor wie is de erfenis? Over vrijheid, gelijkheid en familiegevoel*, Amsterdam: Van Gennep 2018, p. 165-181.
- Schrama, *EB* 2023/81
W.M. Schrama, 'Ontwikkelingen in de rechtspraak over de ongehuwde verwekker: tips voor de praktijk en vragen voor de wetgever', *EB* 2023/81, p. 209-214.
- Schuurman-van Nifterik, *V-N* 2019/40.0
M. Schuurman-van Nifterik, 'Uitvergroet. Een huis vol... ouders?', *V-N* 2019/40.0.

- Sen & Broadhurst, *Child & Family Social Work* 2011/16
R. Sen & K. Broadhurst, 'Contact between children in out-of-home placements and their family and friends networks: a research review', *Child & Family Social Work* 2011/16, p. 298-309.
- Sikorska e.a. 2015
K. Sikorska e.a., *Meerouderschap en meeroudergezag. Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de staatscommissie Herijking ouderschap* (Persoon & Vermogen Universiteit Antwerpen), augustus 2015.
- Sirks, *AA* 2013/0868
A.J.B. Sirks, 'De legitieme portie', *AA* 2013/0868, p. 868-874.
- Sjerps, *WPNR* 2008/6752
N.J.M. Sjerps, 'Kinderen zijn er in vele soorten, ook voor de Successiewet', *WPNR* 2008/6752, p. 336-339.
- Smit, *TE* 2017/6
C. Smit, 'Het kind, zijn meerouder(s) en het 21ste-eeuwse erfrecht', *TE* 2017/6, p. 111-116.
- Snijders, *WPNR* 1999/6366
W. Snijders, 'Wilsrechten, in het algemeen en in het nieuwe erfrecht (II)', *WPNR* 1999/6366, p. 583-589.
- Snow, *Canadian Journal of Law & Society* 2017/32.3
D. Snow, 'Litigating parentage: equality rights, LGBTQ mobilization and Ontario's all families are equal act', *Canadian Journal of Law & Society* 2017/32.3, p. 329-348.
- Soeters, *REP* 2018/199
C.K. Soeters, 'Onderhoudsplicht voor meerderjarige kinderen en het derdenbeding', *REP* 2018/199, p. 28-32.
- Sonneveldt, *WPNR* 2017/7165
F. Sonneveldt, 'De rechtsgronden van de schenkbelasting', *WPNR* 2017/7165, p. 730-737.
- Sonneveldt 2023
F. Sonneveldt, *Wegwijs in de Successiewet*, Den Haag: Sdu Uitgevers 2023.
- Spierings 2016
C. Spierings, *De eenzijdige rechtshandeling* (Onderneming en recht, nr. 89), Deventer: Wolters Kluwer 2016, par. 7.3.6.3.
- Stollenwerck, *FtV* 2007/24
A.H.N. Stollenwerck, 'Over het graf heen: fidei-commissaire making of tweetraps-making', *FtV* 2007/24, p. 4-14.
- Tobin & Seow 2019
J. Tobin & F. Seow, 'Article 7: The Rights to Birth Registration, a Name, Nationality and to Know and Be Cared for by Parents', in: J. Tobin (red.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary* (Oxford Commentaries on International Law), New York: University Press 2019, p. 237-280.
- Tobin & Varadan 2019
J. Tobin & S. Varadan, 'Article 5: The Right to Parental Direction and Guidance Consistent with a Child's Evolving Capacities', in: J. Tobin (red.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary* (Oxford Commentaries on International Law), New York: University Press 2019, p. 159-187.

Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040

Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040 (Sociaal en Cultureel Planbureau), Den Haag 2019.

Tuinstra, *AdvoTip* 2022/12

G.A. Tuinstra, 'Bestaat meerouderschap in de Successiewet 1956? Een opvallende beslissing van Hof Arnhem-Leeuwarden', *AdvoTip* 2022/12.

Vakstudie Nederlands Internationaal Belastingrecht

R.J. Koopman e.a. (red.), *Nederlands Internationaal Belastingrecht* (Fiscale Encyclopedie De Vakstudie), Deventer: Wolters Kluwer (online).

Vakstudie Successiewet

J. de Blicke e.a. (red.), *Successiewet 1956* (Fiscale Encyclopedie De Vakstudie), Deventer: Wolters Kluwer (online).

Vandenhoe, Erdem Türkelli & Lembrechts 2019

W. Vandenhoe, G. Erdem Türkelli & S. Lembrechts, *Children's Rights. A Commentary on the Convention on the Rights of the Child and its Protocols* (Elgar Commentaries), Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing 2019.

Varadan, *International Journal of Law, Policy and The Family* 2021/35.1

S. Varadan, 'There's no place like home: The role of informal carers under the UN Convention on the rights of the child', *International Journal of Law, Policy and The Family* 2021/35.1, p. 1-23.

Vegter, *WPNR* 2006/6684

J.B. Vegter, 'Boekbespreking F.W.J.M. Schols, Quasi-erfrecht met bindende elementen', *WPNR* 2006/6684, p. 732-737.

Vegter, *WPNR* 2019/7234

J.B. Vegter, 'Uitleg van uiterste wilsbeschikkingen', *WPNR* 2019/7234, p. 282-293.

Vegter, *WPNR* 2020/7307

J.B. Vegter, 'Over de quasi wettelijke verdeling en andere verzorgingsmakingen ten behoeve van de langstlevende echtgenoot', *WPNR* 2020/7307, p. 913-922.

Vegter, *WPNR* 2022/7381

J.B. Vegter, 'Over de achtergrond van de formele aard van de wetsbepalingen betreffende uiterste wilsbeschikkingen', *WPNR* 2022/7381, p. 573-582.

Vegter, *WPNR* 2023/7430

J.B. Vegter, 'Making/schenking over de hand en afstammelingen van stiefkinderen als verwachters', *WPNR* 2023/7430, p. 725-726.

Van der Ven, *KWEP* 2019/1

K.M.L.L. van der Ven, 'Nieuw erfrecht in België, het overgangsrecht en de bijbehorende fiscale aanpassingen', *KWEP* 2019/1, p. 3-9.

Verbeke 2002

A. Verbeke, *De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!* (oratie Universiteit Tilburg), Deventer: Kluwer 2002.

Verstappen 2002

L.C.A. Verstappen, 'De legitieme portie', in: Ministerie van Justitie, *Langst leve het nieuwe erfrecht* (Uitgave ter gelegenheid van de invoering van het nieuwe erfrecht per 1 januari 2003), Den Haag: Sdu Uitgevers 2002, p. 53-59.

- Verwoerd, *FJR* 2015/9
M.D. Verwoerd, 'Nieuwe kansen voor biologische vaders tot omgang met hun kind', *FJR* 2015/9, p. 36-40.
- Van Vijfeijken & Gubbels, in: *Cursus Belastingrecht S&E*
I.J.F.A. Van Vijfeijken & N.C.G. Gubbels, *Schenk- en Erfbelasting*, in: A.W. Hofman, M.L.M. van Kempen & F.P.G. Pötgens (red.), *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Wolters Kluwer (online).
- Visram, *Estates, Trusts & Pensions Journal* 2019/38.2
K.D. Visram, 'Spousal succession rights upon death in Saskatchewan', *Estates, Trusts & Pensions Journal* 2019/38.2, p. 152-165.
- Vlaardingerbroek, *FJR* 2017/30
P. Vlaardingerbroek, 'Kind en (meer)ouderschap in de 21 eeuw', *FJR* 2017/30, p. 141-147.
- Vlaardingerbroek, *WPNR* 2018/7220
P. Vlaardingerbroek, 'Afstamming en gezag in de 21ste eeuw', *WPNR* 2018/7220, p. 1010-1017.
- Vlaardingerbroek e.a. 2023
P. Vlaardingerbroek e.a., *Het hedendaags personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.
- Vonk, *NTM/NJCM-bull.* 2013/40
M.J. Vonk, 'Weten, kennen en erkennen: kinderen van ouders die niet samen zijn', *NTM/NJCM-bull.* 2013/40, p. 515-531.
- Vonk, *REP* 2014/239
M.J. Vonk, 'Duomoederschap anno 2014', *REP* 2014/239, p. 29-35.
- Vonk 2015
M.J. Vonk, *Rapport naar aanleiding van vragen van de Staatscommissie Herijking ouderschap over het meerouderschap in British Columbia, Canada* (Universiteit Leiden), februari 2015.
- Vonk, *FJR* 2015/27
M.J. Vonk, 'Nieuws uit het westen: meerouderschap en draagmoederschap in British Columbia', *FJR* 2015/27, p. 104-111.
- Vonk, *AA* 2017/0790
M.J. Vonk, 'Zijn alle gezinnen gelijk? Een nadere analyse van de voorstellen van de Staatscommissie Herijking ouderschap over de juridische verankering van het meerouderschap', *AA* 2017/0790, p. 790-795.
- Vonk, in: *GS Personen- en familierecht*
M.J. Vonk, commentaar Boek 1 BW, in: S.F.M. Wortmann (red.), *Groene Serie Personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer (online).
- Vonk e.a. 2019
M.J. Vonk e.a., *Eenvoudige adoptie van pleegkinderen* (WODC-rapport), december 2019.
- Voorduin 1838
J.C. Voorduin, *Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetboeken, volgens de beraadslagingen deswege gehouden bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal uit oorspronkelijke, grotendeels onuitgegeven staatsstukken opgemaakt en aan den Koning opgedragen* (deel IV. Burgerlijk Wetboek. Art. 877-1268), Utrecht: Robert Natan, akademieboekhandelaar 1838.

De Vries, *TE* 2021/6

M. de Vries, 'Onwaardigheid en de redelijkheid en billijkheid: artikel 4:3 BW is niet zo limitatief als het lijkt', *TE* 2021/6, p. 113-118.

De Vries 2023

M. de Vries, *Onwaardigheid* (diss. Groningen; Ars Notariatus, nr. 182), Deventer/Amsterdam: Wolters Kluwer/Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap 2023.

Vyncke 2024

E. Vyncke, *Op zoek naar het beste evenwicht tussen de langstlevende en de kinderen bij een overlijden in het hervormd Belgisch familiaal vermogensrecht* (diss. Gent), 2024.

Waaldijk 2000

C. Waaldijk, 'Partnerschapsregistratie en huwelijk: toenemende rechtsgelijkheid voor geslachtsgelijke partners en hun kinderen', in: H. Lenters e.a. (red.), *De familie geregeld* (Preadvies uitgebracht voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie), Lelystad: Koninklijke Vermande 2000, p. 121-183.

Wahbi & LeValliant, *Trusts & Pensions Journal* 2016/35.2

M. Wahbi & H. LeValliant, 'Estate planning to avoid defendant's support claim', *Trusts & Pensions Journal* 2016/35.2, p. 162-174.

Wakker, *EB* 2018/44

A. Wakker, 'De alimentatieverplichting van de stiefouder: afschaffen graag!', *EB* 2018/44, p. 89-91.

Van Wamelen, *NJB* 1996, afl. 28

C. van Wamelen, 'Het tekort in het familierecht. In het bijzonder in het afstammingsrecht', *NJB* 1996, afl. 28, p. 1093-1102.

Wattel, *WPNR* 1880/565

H.M.J. Wattel, 'De beginselen van het oud-Hollandsch recht, in betrekking tot het huwelijksgoed, erfopvolging, testamentaire beschikking en boedelscheiding', *WPNR* 1880/565, p. 349-351.

Wattel 1881

H.M.J. Wattel, *De beginselen van het oud-Hollandsch recht, het wetboek van Lodewijk Napoleon en den Code Civil. In betrekking tot huwelijksgoed, testamentaire beschikking, erfopvolging en boedelscheiding*, Leiden: B. Blankenberg Firma Couvée & Co. 1881.

Van de Wiel 2023

P.C.L. van de Wiel, *Zo zijn we niet meer getrouwd. De transformatie van het burgerlijk huwelijk in Nederland en Frankrijk* (diss. Nijmegen), 2023.

Van Wijk-Verhagen, *TE* 2021/6

E.M.J.M.C. van Wijk-Verhagen, 'Uitlegging van uiterste wilsbeschikkingen en de redelijkheid en billijkheid', *TE* 2021/6, p. 119-126.

Van Wijk-Verhagen, *WPNR* 2022/7381

E.M.J.M.C. van Wijk-Verhagen, 'Werkt het gesloten stelsel van uiterste wilsbeschikkingen in de rechtspraktijk verstarrend?', *WPNR* 2022/7381, p. 583-587.

Van Wijk-Verhagen & Keizer, *WPNR* 2023/7411

E.M.J.M.C. van Wijk-Verhagen & J.J. Keizer, 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (I)', *WPNR* 2023/7411, p. 406-409.

- Van Wijk-Verhagen & Keizer, *WPNR* 2023/7412
E.M.J.M.C. van Wijk-Verhagen & J.J. Keizer, 'De erfrechtelijke positie van het stiefkind en het quasi-stiefkind (II, slot)', *WPNR* 2023/7412, p. 426-430.
- De Wijkerslooth-Lhoëst, *WPNR* 2020/7298
S.A.M. de Wijkerslooth-Lhoëst, 'Bouwstenen voor een betere Successiewet?', *WPNR* 2020/7298, p. 695-703.
- De Wilde, *WPNR* 1890/1077
H.N. de Wilde, 'Van de erfopvolging bij versterf of door uitersten wil', *WPNR* 1890/1077, p. 377-382.
- Willikens 2001
H. Willikens, 'Krachtlijnen van een geschiedenis van het erfrecht', in: H. Willikens e.a. (red.), *Contestatie van ons erfrecht* (Tegenspraak Cahier 20), Gent: Mys & Breesch Uitgevers 2001, p. 23-79.
- Winterwerp, *WPNR* 2023/7414
E.M. Winterwerp, 'Meerouderschap en de familierechtelijke betrekking', *WPNR* 2023/7414, p. 462-468.
- Wisman, *TE* 2018/6
M.D. Wisman, 'De deur open voor redelijkheid en billijkheid bij de eenzijdige begunstiging', *TE* 2018/6, p. 168-173.
- Wittkampf, *TvAR* 2015/5
B.A.I. Wittkampf, 'Hoe legitiem is een beroep op de legitieme portie bij een agrarische bedrijfsoverdracht?', *TvAR* 2015/5, p. 266-270.
- Wolters 2013
P.T.J. Wolters, *Alle omstandigheden van het geval* (diss. Nijmegen; Onderneming en recht nr. 77), Deventer: Kluwer 2013.
- Woodhouse 2020
B.B. Woodhouse, 'The Child's Right to Family', in: J. Todres & S.M. King (red.), *The Oxford Handbook of Children's Rights Law* (Oxford Handbooks), New York: Oxford University Press 2020, p. 237-256.
- Wuyts 2023
L. Wuyts, *De functie en criteria van het intergenerationeel versterferfrecht* (diss. Antwerpen), Antwerpen: Universiteit Antwerpen 2023.
- Wuyts, *WPNR* 2024/7465
L. Wuyts, 'Drie stellingen. Dr. L. Wuyts, De functie en criteria van het intergenerationeel versterferfrecht', *WPNR* 2024/7465, p. 418-420.
- Yesilkir, *FtV* 2019/2
S. Yesilkir, 'De erfovereenkomst in Nederland', *FtV* 2019/2, p. 6-9.
- Yesilkir, *KWEP* 2019/19
S. Yesilkir, 'De erfovereenkomst in Nederland en België', *KWEP* 2019/19, p. 12-15.
- Ziemele 2007
I. Ziemele, *Article 7: The Right to Birth Registration, Name and Nationality, and the Right to Know and Be Cared for by Parents* (A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child), Leiden: Nijhoff 2007.

Van der Zon 2020

K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Leiden), Den Haag: Boom Juridisch 2020.

Van der Zon, *EB* 2022/54

K.A.M. van der Zon, 'De tijd zal het leren. De Hoge Raad over het recht van het kind op afstammingsinformatie', *EB* 2022/54, p. 140-144.

Zonneveld-Kwant, *REP* 2016/71

H. Zonneveld-Kwant, 'Vervangende toestemming erkenning anno 2016', *REP* 2016/71, p. 38-42.

Algemene commentaren en richtlijnen

Guidelines on Alternative Care

Verenigde Naties, *Guidelines for the Alternative Care of Children* (UN-doc A/RES/64/1420), 24 februari 2010.

VN-Kinderrechtencomité 1994

VN-Kinderrechtencomité, *Role of the Family in the Promotion of the Rights of the Child*, Excerpted from CRC/C/24, 7th Session, 10 October 1994.

VN-Kinderrechtencomité 2005 (General Comments nr. 7)

VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 7, Implementing Child rights in early childhood*, (CRC/C/GC/7/Rev.1), 20 september 2006.

VN-Kinderrechtencomité 2013 (General Comments nr. 14)

VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 14, on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (CRC/C/GC/14), 29 mei 2013.

VN-Kinderrechtencomité 2017 (General Comments nr. 23)

VN-Kinderrechtencomité, *General Comment 23, on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return* (CRC/C/GC/23), 16 november 2017.

Jurisprudentieregister

EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

- EHRM 25 april 1978, appl. no. 5856/72 (*Tyrer/Verenigd Koninkrijk*) | 7.2.1
- EHRM 13 juni 1979, appl. no. 6833/74, NJ 1980/462, m.nt. E.A. Alkema (*Marckx/België*) | 2.2.5, 4.3.4, 6.2.2, 6.3.1, 7.1, 7.2.1, 7.2.3
- EHRM 28 november 1984, appl. no. 8777/79, NJ 1986/4, m.nt. E.A. Alkema en E.A.A. Luijten (*Rasmussen/Denemarken*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 14 mei 1986, appl. no. 11418/85 (*Jolie/België*) | 2.2.5
- EHRM 18 december 1986, appl. no. 9697/82, NJ 1989/97, m.nt. E.A. Alkema (*Johnston e.a./Ierland*) | 2.2.5
- EHRM 28 oktober 1987, appl. no. 8695/79, NJ 1989/661, m.nt. E.A. Alkema (*Inze/Oostenrijk*) | 7.2.3
- EHRM 24 maart 1988, appl. no. 10465/83 (*Olsson/Zweden*) | 7.2.5
- EHRM 21 juni 1988, appl. no. 10730/84, NJ 1988/746, m.nt. E.A. Alkema (*Berrehab/Nederland*) | 2.2.5
- EHRM 26 mei 1994, appl. no. 16969/90, NJ 1995/247, m.nt. J. de Boer (*Keegan/Ierland*) | 2.2.5
- EHRM 27 oktober 1994, appl. no. 18535/91, NJ 1995/248, m.nt. J. de Boer (*Kroon e.a./Nederland*) | 2.2.5
- EHRM 24 april 1996, appl. no. 22070/93 (*Boughanemi/Frankrijk*) | 2.2.5
- EHRM 22 april 1997, appl. no. 21830/93, NJ 1998/235, m.nt. J. de Boer (*X, Y en Z/Verenigd Koninkrijk*) | 2.2.5
- EHRM 28 oktober 1998, appl. no. 24484/94 (*Söderback/Zweden*) | 2.2.5
- EHRM 29 juni 1999, appl. no. 27110/95 (*Nylund/Finland*) | 2.2.5
- EHRM 1 februari 2000, appl. no. 34406/97, EHRC 2000/25, m.nt. J.H. Gerards (*Mazurek/Frankrijk*) | 7.2.3
- EHRM 19 september 2000, appl. no. 40031/98 (*Gnahore/Frankrijk*) | 2.2.5
- EHRM 3 oktober 2000, appl. no. 28369/95, NJ 2001/258, m.nt. J. de Boer (*Camp en Bourimi/Nederland*) | 7.2.3
- EHRM 12 juli 2001, appl. no. 25702/94, EHRC 2001/65, m.nt. J. van der Velde (*K. en T./Finland*) | 2.2.5
- EHRM 7 februari 2002, appl. no. 53176/99, EHRC 2002/25, m.nt. H.L. Janssen (*Mikulic/Kroatië*) | 2.2.5
- EHRM 5 november 2002, appl. no. 33711/96, NJ 2005/34, m.nt. J. de Boer (*Yousef/Nederland*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 13 februari 2003, appl. no. 42326/98, NJ 2003/587, m.nt. S.F.M. Wortmann (*Odièvre*) | 7.2.2
- EHRM 19 juni 2003, appl. no. 46165/99 (*Nekvedavicius/Duitsland*) | 7.2.2

- EHRM 13 januari 2004, appl. no. 36983/97, NJ 2005/113, m.nt. J. de Boer (*Haas/Nederland*) | 3.2.2, 7.2.3
- EHRM 1 juni 2004, appl. no. 45582/99, NJ 2004/667, m.nt. J. de Boer (*Lebbink/Nederland*) | 2.2.5
- EHRM 22 juni 2004, appl. no. 78028/01 en 78030/01, NJ 2005/507, m.nt. J. de Boer (*Pini e.a./Roemenië*) | 2.2.5
- EHRM 13 juli 2004, appl. no. 69498/01, NJ 2005/508, m.nt. J. de Boer (*Pla en Puncernau/Andorra*) | 4.3.4, 7.2.1
- EHRM 22 december 2004, appl. no. 68864/01, EHRC 2005/18 (*Merger en Cros/Frankrijk*) | 7.2.3
- EHRM 18 mei 2006, appl. no. 55339/00, RvdW 2006/725 (*Rózański/Polen*) | 7.2.2
- EHRM 13 juli 2006, appl. no. 58757/00, RvdW 2006/843 (*Jäggi/Zwitserland*) | 7.2.2
- EHRM 29 april 2008, appl. no. 13378/05, NJ 2008/306, m.nt. E.A. Alkema (*Burden en Burden/Verenigd Koninkrijk*) | 7.2.4
- EHRM 6 april 2010, appl. no. 4694/03, NJ 2010/539, m.nt. S.F.M. Wortmann (*Mustafa en Armağan Akin/Turkije*) | 7.2.5
- EHRM 27 april 2010, appl. no. 16318/07, RvdW 2010/1353 (*Moretti & Benedetti/Italië*) | 2.2.5
- EHRM 24 juni 2010, appl. no. 30141/04, NJB 2010/1653 (*Schalk en Kopf/Oostenrijk*) | 4.3.4
- EHRM 21 december 2010, appl. no. 20578/07, NJ 2011/508, m.nt. S.F.M. Wortmann (*Anayo/Duitsland*) | 2.2.2, 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 15 september 2011, appl. no. 17080/07, EHRC 2011/159, m.nt. J.H. Gerards (*Schneider/Duitsland*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 22 maart 2012, appl. no. 23338/09 (*Kautzor/Duitsland*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 22 maart 2012, appl. no. 45071/09, EHRC 2012/130 (*Ahrens/Duitsland*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 7 februari 2013, appl. no. 16574/08, par. 50, NJB 2013/437 (*Fabris/Frankrijk*) | 7.2.3
- EHRM 12 februari 2013, appl. no. 48494/06, EHRC 2013/100, m.nt. F.K. van Wijk (*Tóth/Hongarije*) | 7.2.2
- EHRM 7 mei 2013, appl. no. 8017/11 (*Boeckel en Gessner-Boeckel/Duitsland*) | 7.2.2
- EHRM 26 juni 2014, appl. no. 65192/11, EHRC 2014/222, m.nt. N.R. Koffeman (*Mennesson/Frankrijk*) | 4.3.4, 7.2.2, 7.2.3
- EHRM 16 juli 2014, appl. no. 37359/09, NJB 2014/2115 (*Hämäläinen/Finland*) | 4.3.4
- EHRM 9 oktober 2014, appl. no. 3004/10, FJR 2015/64.1 (*Marinis/Griekenland*) | 7.2.2
- EHRM 27 januari 2015, appl. no. 25358/12, NJB 2015/818 (*Paradiso en Campanelli/Italië*) | 2.2.5, 7.2.2
- EHRM 10 november 2015, appl. no. 40454/07, NJB 2016/263 (*Couderc en Hachette Filipacchi Associés/Frankrijk*) | 2.2.5
- EHRM 14 januari 2016, appl. no. 30955/12, EHRC 2016/76, m.nt. S. Florescu (*Mandet/Frankrijk*) | 7.2.2
- EHRM 8 december 2016, appl. no. 7949/11, EHRC 2017/54 (*L.D. en P.K./Bulgarije*) | 7.2.2
- EHRM 26 juli 2018, appl. no. 16122/15 (*Frölich/Duitsland*) | 7.2.2
- EHRM 9 april 2019, appl. no. 39438/13 (*Nazarenko/Rusland*) | 7.2.2

- EHRM 9 april 2019, appl. no. 72931/10, *NJB* 2019/1205 (*V.D. e.a./Rusland*) | 7.2.5
- EHRM 10 april 2019, appl. no. P16-2018-001, *NJ* 2019/319, m.nt. B.E.P. Myjer (*Advisory opinion Frankrijk*) | 7.2.2, 7.2.3
- EHRM 13 oktober 2020, appl. no. 32495/15, *NJB* 2021/797 (*Koychev/Bulgarije*) | 7.2.2
- EHRM 15 mei 2021, appl. no. 71552/17, *NJB* 2021/2412 (*Valdís Fjölnisdóttir/IJsland*) | 7.2.2
- EHRM 24 maart 2022, appl. no. 29775/18, *FJR* 2022/72 (*C.E. e.a./Frankrijk*) | 7.2.2
- EHRM 7 april 2022, appl. no. 2338/20, *NJB* 2022/1285 (*Callamand/Frankrijk*) | 7.2.2
- EHRM 22 november 2022, appl. no. 58817/15 en 58252/15, *RFR* 2023/66 (*D.B. e.a./Zwitserland*) | 7.2.2
- EHRM 6 december 2022, appl. no. 25212/21 (*K.K. e.a./Denemarken*) | 7.2.2
- EHRM 6 december 2022, appl. no. 8790/21 (*Scalzo/Italië*) | 7.2.2
- EHRM 30 januari 2024, appl. no. 18843/20, *EHRC* 2024/0051, m.nt. M.J. Vonk (*Cherrier/Frankrijk*) | 7.2.2
- EHRM 7 maart 2024, appl. no. 9525/19, *RFR* 2024/71 (*Vagdalt/Hongarije*) | 2.2.2, 7.2.2

HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

- HvJ EU 26 maart 2019, ECLI:EU:C:2019:248, *AB* 2019/336, m.nt. M.A.K. Klaassen | 5.2.2

HOGE RAAD

- HR 30 juni 1882, W. 4800 | 6.3.1
- HR 30 november 1945, ECLI:NL:HR:1945:14, *NJ* 1946/62 (*De Visser/Harms*) | 3.2.4, 6.4.1
- HR 20 februari 1957, ECLI:NL:HR:1957:35, *NJ* 1958/418, m.nt. D.J. Veegens | 5.2.2
- HR 20 juni 1963, ECLI:NL:HR:1963:58, *NJ* 1964/452, m.nt. J.H. Beekhuis | 6.4.2
- HR 22 januari 1965, ECLI:NL:HR:1965:AC4536, *NJ* 1966/177, m.nt. J.H. Beekhuis (*Admiraal*) | 4.3.4
- HR 9 april 1965, ECLI:NL:HR:1965:AC0801, *NJ* 1966/178, m.nt. J.H. Beekhuis (*Van Es/Ponjee*) | 4.3.4
- HR 21 mei 1965, ECLI:NL:HR:1965:AC4574, *NJ* 1965/340, m.nt. D.J. Veegens | 2.2.5
- HR 25 juni 1971, ECLI:NL:HR:1971:AC5134, *NJ* 1972/58, m.nt. D.J. Veegens | 6.4.2
- HR 12 mei 1972, ECLI:NL:HR:1972:AC2476, *NJ* 1973/53, m.nt. K. Wiersma (*Meerzicht*) | 6.4.1
- HR 21 december 1973, ECLI:NL:HR:1973:AC5390, *NJ* 1974/308, m.nt. W.M. Kleijn | 6.4.1
- HR 11 januari 1974, ECLI:NL:HR:1974:AC1781, *NJ* 1974/187, m.nt. G.J. Scholten (*Van Duin/Leek*) | 4.3.4
- HR 7 februari 1975, ECLI:NL:HR:1975:AB7386, *NJ* 1975/245, m.nt. E.A.A. Luijten | 2.2.4

- HR 16 december 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC6139, NJ 1978/616, m.nt. W.M. Kleijn (*Van der Wilt/Van Laar*) | 4.3.4
- HR 22 februari 1985, ECLI:NL:HR:1985:AG4966, NJ 1986/3, m.nt. E.A. Alkema en E.A.A. Luijten | 2.2.5
- HR 18 december 1987, ECLI:NL:HR:1987:AD0117, NJ 1988/844, m.nt. A.H.J. Swart | 2.2.5
- HR 8 april 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC0318, NJ 1989/170, m.nt. E.A.A. Luijten | 2.2.2
- HR 9 september 1988, ECLI:NL:HR:1988:AC1018, NJ 1989/239, m.nt. W.M. Kleijn (*Van der Kammen*) | 3.2.1
- HR 10 november 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC1692, NJ 1990/628, m.nt. E.A. Alkema en E.A.A. Luijten | 2.2.5
- HR 11 juni 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC0998, NJ 1993/560 | 2.2.5
- HR 22 oktober 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1111, NJ 1994/153, m.nt. W.C.E. Hammerstein-Schoonderwoerd | 2.2.5
- HR 17 december 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1194, NJ 1994/360 | 2.2.5
- HR 8 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1330, NJ 1994/439 (*Partner van de moeder is geen stiefouder*) | 2.2.4
- HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1337, NJ 1994/608, m.nt. W.C.E. Hammerstein-Schoonderwoerd (*Valkenhorst I*) | 7.2.2
- HR 15 april 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1341, NJ 1994/576 | 2.2.5
- HR 5 oktober 1994, ECLI:NL:HR:1994:AA2940, BNB 1995/5, m.nt. G. Laeijendecker | 5.3.3
- HR 11 november 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1539, NJ 1995/129 (*Ouder en stiefouder*) | 2.2.4
- HR 24 februari 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1642, NJ 1995/468, m.nt. J. de Boer | 7.2.3
- HR 8 december 1995, ECLI:NL:HR:1995:ZC1917, NJ 1996/405, m.nt. J. de Boer | 2.2.5
- HR 26 april 1996, ECLI:NL:HR:1996:AD2542, NJ 1997/119, m.nt. J. de Boer (*Onderhoudsplicht verwekker*) | 2.2.5, 5.3.6
- HR 17 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2248, NJ 1997/483, m.nt. J. de Boer (*Erft het niet-erkende kind?*) | 7.2.3
- HR 31 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2265, NJ 1998/327, m.nt. T.R. Hidma (*Mijn echtgenote en haar zoons*) | 4.3.4
- HR 25 april 1997, ECLI:NL:HR:1997:AG7227, NJ 1997/560, m.nt. J. de Boer | 2.2.5
- HR 18 september 1998, ECLI:NL:HR:1998:ZC2707, NJ 1999/480, m.nt. J. de Boer | 2.4.6
- HR 10 september 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZC2963, NJ 2000/20, m.nt. S.F.W. Wortmann | 2.2.3
- HR 29 september 1999, ECLI:NL:HR:1999:AA2899, BNB 1999/423 | 7.2.4
- HR 21 februari 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB0161, BNB 2001/162, m.nt. I.J.F.A. van Vijfeijken | 7.2.4
- HR 31 mei 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE0745, NJ 2002/470, m.nt. J. de Boer | 7.2.2
- HR 24 januari 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF0205, NJ 2003/386, m.nt. J. de Boer | 2.2.2
- HR 31 oktober 2003, ECLI:NL:HR:2003:AJ3261, NJ 2004/315, m.nt. J. de Boer | 2.2.2, 7.2.2

- HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP9660, *BNB* 2005/60, m.nt. M.W.C. Feteris | 5.2.2
- HR 12 november 2004, ECLI:NL:HR:2004:AQ7386, *NJ* 2005/248, m.nt. J. de Boer | 2.2.2, 2.4.6, 7.2.2
- HR 3 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR0196, *NJ* 2005/58, m.nt. W.M. Kleijn | 4.3.4
- HR 18 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AS8525, *RFR* 2005/60 | 2.2.3
- HR 19 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ1715, *BNB* 2008/17, m.nt. I.J.F.A. van Vijfeijken | 7.2.4
- HR 30 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB9094, *NJ* 2008/310, m.nt. J. de Boer | 2.4.1
- HR 10 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BF7181, *BNB* 2009/27, m.nt. R.F.C. Spek | 5.2.2
- HR 24 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BF0237, *NJ* 2008/557 | 2.2.3
- HR 3 april 2009, ECLI:NL:HR:2009:BC2816, *BNB* 2009/268, m.nt. R.J. Koopman | 7.2.4
- HR 19 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK6150, *NJ* 2010/295, m.nt. S. Perrick (*Notaris Postma*) | 3.2.2, 5.2.2
- HR 15 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN6706, *RvdW* 2010/1217 | 4.3.4
- HR 15 oktober 2010, ECLI:NL:HR:2010:BO0407, *BNB* 2011/273, m.nt. R.H. Happé | 5.2.2, 7.2.4, 8.6
- HR 10 december 2010, ECLI:NL:HR:2010:BN8534, *NJ* 2011/253, m.nt. L.C.A. Verstappen | 6.5.2
- HR 18 februari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9581, *NJ* 2011/353, m.nt. S. Perrick | 4.3.4
- HR 2 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW9877, *NJ* 2012/629 | 2.2.2
- HR 2 november 2012, ECLI:NL:HR:2012:BX5798, *NJ* 2013/122, m.nt. S.F.M. Wortmann | 2.2.5, 7.2.2
- HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY2595, *NJ* 2013/238, m.nt. S. Perrick | 6.5.2
- HR 15 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY0548, *BNB* 2013/151, m.nt. J.C. van Straaten | 5.4.2
- HR 1 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:1075, *NJ* 2013/523 | 2.2.2
- HR 11 oktober 2013, ECLI:NL:HR:2013:911, *NJ* 2014/127, m.nt. S. Perrick | 4.3.4
- HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1206 | 7.2.4
- HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1209 | 7.2.4
- HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1210 | 7.2.4
- HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1211, *BNB* 2014/30, m.nt. R.H. Happé | 7.2.4
- HR 22 november 2013, ECLI:NL:HR:2013:1212, *BNB* 2014/31, m.nt. R.H. Happé | 7.2.4
- HR 16 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3022, *BNB* 2016/41, m.nt. J.P. Boer | 7.2.4
- HR 30 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3196, *NJ* 2015/455, m.nt. S.F.M. Wortmann | 7.2.2
- HR 6 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3244, *NJ* 2016/28, m.nt. S.F.M. Wortmann | 2.4.6, 7.2.2
- HR 20 november 2015, ECLI:NL:HR:2015:3329, *NJ* 2016/168, m.nt. S. Perrick | 3.4.3

- HR 18 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:452, *NJ* 2016/210, m.nt. S.F.M. Wortmann | 7.3.3
- HR 9 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2047, *NJ* 2016/408 | 6.5.2
- HR 10 november 2017, ECLI:NL:HR:2017:2847, *V-N Vandaag* 2017/2685 | 5.2.3, 7.2.4
- HR 6 april 2018, ECLI:NL:HR:2018:511, *BNB* 2018/137, m.nt. M.R.T. Pauwels | 7.2.4
- HR 6 juli 2018, ECLI:NL:HR:2018:1102, *NJ* 2018/441, m.nt. L.C.A. Verstappen | 4.3.4, 6.5.2
- HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:262, *RvdW* 2020/262 | 6.3.1
- HR 15 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1513, *NJ* 2021/336, m.nt. S.F.M. Wortmann | 2.6
- HR 2 december 2021, ECLI:NL:HR:2022:1810, *NTFR* 2022/3798 | 5.2.1
- HR 10 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1851, *NJ* 2022/75, m.nt. S.F.M. Wortmann | 7.2.2
- HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963, *BNB* 2022/27, m.nt. E.J.W. Heithuis (*Kerstavond*) | 7.2.4
- HR 11 maart 2022, ECLI:NL:HR:2022:349, *NJ* 2022/169, m.nt. S.F.M. Wortmann | 7.2.2, 7.3.3
- HR 22 april 2022, ECLI:NL:HR:2022:622, *NJ* 2022/176 | 7.2.2
- HR 13 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:685, *NJ* 2022/185 | 2.2.2
- HR 11 maart 2023, ECLI:NL:HR:2023:520, *NJ* 2023/158, m.nt. S.F.M. Wortmann | 7.2.2
- HR 8 september 2023, ECLI:NL:HR:2023:1166, *RN* 2024/6 | 3.4.2
- HR 13 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:1436, *NJ* 2023/312 | 3.2.4
- HR 10 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1531, *NJ* 2024/146, m.nt. S. Perrick | 4.3.4, 6.5.2
- HR 24 november 2023, ECLI:NL:HR:2023:1632, *NJ* 2023/353 | 3.2.3
- HR 24 januari 2024, ECLI:NL:HR:2024:25, *NJ* 2024/39 (*Woonwagengebruiker/Gemeente Haarlem*) | 7.2.1
- HR 2 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:148, *NJ* 2024/95, m.nt. S.F.M. Wortmann | 2.2.2
- HR 16 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:239, *NJ* 2024/111, m.nt. L.C.A. Verstappen | 6.3.4
- HR 16 februari 2024, ECLI:NL:HR:2024:252, *NJ* 2024/86 | 7.2.2
- HR 6 september 2024, ECLI:NL:HR:2024:1130 | 1.6, 4.3.4, 5.2.2, 5.3.2, 5.3.6, 7.2.2, 7.2.4, 7.2.5, 8.6, 8.8

PARKET VAN DE HOGE RAAD

- Concl. A-G M.L.C.C. Lückers 13 april 2018, ECLI:NL:PHR:2018:407 | 4.3.4, 6.5.2
- Concl. P-G F.F. Langemeijer 24 september 2021, ECLI:NL:PHR:2021:919 | 2.2.5, 7.2.1
- Concl. A-G W.L. Valk 14 april 2023, ECLI:NL:PHR:2023:444 | 4.3.4
- Concl. A-G M.H. Wissink 9 juni 2023, ECLI:NL:PHR:2023:691 | 3.4.2

- Concl. A-G E.B. Rank-Berenschot 24 november 2023, ECLI:NL:PHR:2023:1074 | 3.4.3
- Concl. A-G C.M. Ettema 22 december 2023, ECLI:NL:PHR:2023:1201 | 5.2.2, 5.3.2, 5.3.6, 5.4.2, 7.2.4, 8.8
- Concl. A-G M.L.C.C. Lückers 3 mei 2024, ECLI:NL:PHR:2024:483 | 7.2.2

GERECHTSHOVEN

- Hof 's-Hertogenbosch 17 juli 1998, ECLI:NL:GHSHE:1998:AV7942 | 5.2.2
- Hof Amsterdam 17 augustus 2001, ECLI:NL:GHAMS:2001:AD3584 | 5.2.2, 5.3.3
- Hof Amsterdam 25 november 2008, ECLI:NL:GHAMS:2008:BG5157 | 5.2.2
- Hof Arnhem 28 juli 2009, ECLI:NL:GHARN:2009:BJ6898 | 5.2.3
- Hof 's-Hertogenbosch 20 oktober 2009, ECLI:NL:GHSHE:2009:BK0879 | 2.2.2
- Hof Amsterdam 29 mei 2012, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW7165, RN 2012/87 | 4.3.4
- Hof 's-Gravenhage 21 november 2012, ECLI:NL:GHSGR:2012:BZ3673 | 7.2.5
- Hof Arnhem-Leeuwarden 21 januari 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:373 | 4.3.4, 6.5.2
- Hof Amsterdam 4 februari 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:3340 | 2.2.4, 2.4.4
- Hof Den Haag 24 juni 2014, ECLI:NL:GHDHA:2014:2807 | 4.3.4, 6.5.2
- Hof Amsterdam 8 juli 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:2697 | 4.3.4
- Hof Arnhem-Leeuwarden 22 juli 2014, ECLI:NL:GHARL:2014:6419 | 7.2.5
- Hof 's-Hertogenbosch 30 oktober 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:4512 | 2.2.2
- Hof 's-Hertogenbosch 29 oktober 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:4357 | 2.2.4
- Hof Den Haag 4 november 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3563 | 2.2.2
- Hof Arnhem-Leeuwarden 1 december 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:9090 | 3.2.4, 3.3.2
- Hof Den Haag 13 januari 2016, ECLI:NL:GHDHA:2016:113 | 7.2.5
- Hof 's-Hertogenbosch 4 mei 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:1924 | 5.2.3, 7.2.4
- Hof 's-Hertogenbosch 8 juni 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:2547 | 7.2.5
- Hof Den Haag 12 juli 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:2462 | 2.4.6
- Hof Den Haag 11 oktober 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:3655 | 2.2.2
- Hof Arnhem-Leeuwarden 31 oktober 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:9549 | 5.2.3
- Hof Arnhem-Leeuwarden 5 december 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:10856 | 7.2.2
- Hof Arnhem-Leeuwarden 14 juni 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:5594 | 2.2.5
- Hof 's-Hertogenbosch 21 juni 2018, ECLI:NL:GHSHE:2018:2697 | 2.2.2
- Hof Amsterdam 31 juli 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:2246 | 6.3.1
- Hof Amsterdam 14 augustus 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:2989 | 5.2.2
- Hof Arnhem-Leeuwarden 4 oktober 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:8783 | 7.2.2
- Hof Den Haag 6 augustus 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:2800 | 4.3.4
- Hof 's-Hertogenbosch 7 november 2019, ECLI:NL:GHSHE:2019:4090 | 7.2.5
- Hof Amsterdam 19 november 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:4367 | 7.2.3
- Hof Den Haag 12 mei 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:891 | 6.5.2
- Hof Amsterdam 9 november 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:3433 | 7.2.2
- Hof Amsterdam 25 november 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:4084, NTFR 2022/993 | 5.2.1
- Hof Arnhem-Leeuwarden 17 mei 2022, ECLI:NL:GHARL:2022:4050 | 5.2.2, 7.2.4
- Hof Den Haag 25 mei 2022, ECLI:NL:GHDHA:2022:906 | 7.2.4

- Hof 's-Hertogenbosch 16 november 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:3964 | 5.2.1
- Hof Arnhem-Leeuwarden 19 december 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:10832 | 4.3.4
- Hof 's-Hertogenbosch 19 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:130 | 7.2.5
- Hof Arnhem-Leeuwarden 18 januari 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:450 | 7.2.2
- Hof Arnhem-Leeuwarden 11 april 2024, ECLI:NL:GHARL:2024:2460 | 3.2.1
- Hof Den Haag 14 mei 2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:798 | 4.3.4

RECHTBANKEN

- Rb. Utrecht 24 oktober 2007, ECLI:NL:RBUTR:2007:BB6360 (*Baby Donna*) | 5.2.2
- Rb. Haarlem 19 maart 2008, ECLI:NL:RBHAA:2008:BD5329 | 4.3.4
- Rb. Groningen 15 september 2009, ECLI:NL:RBGRO:2009:BJ8572 | 2.4.3
- Rb. Alkmaar 21 oktober 2009, ECLI:NL:RBALK:2009:BK8473 | 2.2.2
- Rb. Haarlem 26 oktober 2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BK1264 | 5.3.3
- Rb. Amsterdam 30 september 2010, ECLI:NL:RBAMS:2010:BO8410 | 3.2.4, 3.3.2
- Rb. Den Haag 8 juni 2011, ECLI:NL:RBSGR:2011:BU8572 | 4.3.4
- Rb. Roermond 9 november 2011, ECLI:NL:RBROE:2011:BU3506 | 4.3.4
- Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2014, ECLI:NL:RBZWB:2014:5502 | 3.2.3
- Rb. Midden-Nederland 15 augustus 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:3619 | 3.2.1
- Rb. Midden-Nederland 12 december 2014, ECLI:NL:RBMNE:2014:7147 | 3.2.4
- Rb. Rotterdam 29 juni 2016, ECLI:NL:RBROT:2016:5327 | 2.4.6
- Rb. Noord-Holland 12 juli 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:5743 | 2.4.6
- Rb. Gelderland 11 oktober 2017, ECLI:NL:RBGEL:2017:6592 | 3.4.3, 8.4
- Rb. Overijssel 8 juni 2018, ECLI:NL:RBOVE:2018:2772 | 2.2.2
- Rb. Gelderland 22 maart 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:1347 | 5.2.2, 7.2.4
- Rb. Den Haag 23 april 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5688 | 7.2.5
- Rb. Amsterdam 11 augustus 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:4140 | 4.3.4
- Rb. Amsterdam 14 september 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:5306 | 4.3.4
- Rb. Den Haag 14 februari 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:1848 | 2.2.2
- Rb. Den Haag 24 februari 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:4527 | 2.4.6
- Rb. Den Haag 30 augustus 2023, ECLI:NL:RBDHA:2023:13021 | 4.3.4
- Rb. Noord-Holland 19 oktober 2023, ECLI:NL:RBNHO:2023:11647 | 5.3.3
- Rb. Noord-Nederland 21 december 2023, ECLI:NL:RBNNE:2023:5520, *JPF* 2024/39, m.nt. J.H. de Graaf | 7.2.5
- Rb. Gelderland 6 maart 2024, ECLI:NL:RBGEL:2024:1299 | 4.3.4
- Rb. Noord-Holland 1 mei 2024, ECLI:NL:RBNHO:2024:4238 | 4.3.4

BELGIË

- Grondwettelijk Hof 25 mei 2023, arrest 83/2023 | 7.4.1

CANADA, HOOGGERECHTSHOF

- *Walker v. McDermott* [1931] SCR 94 | 7.4.4
- *Tataryn v. Tataryn Estate* [1994] 2 SCR 807 | 7.4.4

BRITISH COLUMBIA, HUMAN RIGHTS TRIBUNAL

- *Gill, Maher, Murray and Popoff v. Ministry of Health* [2001] BCHRT 34 | 7.4.2

BRITISH COLUMBIA, COURT OF APPEAL

- *Hall v. Hall Estate* [2011] BCCA 354 | 7.4.4

BRITISH COLUMBIA, SUPREME COURT

- *McBride v. McBride Estate* [2010] BCSC 443 | 7.4.4
- *Olivia, Eliza and Bill v. Attorney General of British Columbia* [2021] B.C.S.C. 767 | 7.4.3

ONTARIO, COURT OF APPEAL

- *A.A. v. B.B.* [2007] ONCA 2, 83 OR (3d) 561 | 7.4.2

ONTARIO, SUPERIOR COURT OF JUSTICE

- *Grand v. Ontario Attorney General* [2016] ONSC 3434 | 7.4.3

Trefwoordenregister

A

Aanverwantschap

- definitie in civiele zin | 2.2.1, 2.2.4, 3.2.3, 5.2.2
- definitie in fiscale zin | 5.2.1, 5.2.2, 8.6

Adoptie | 1.1, 2.2.1, 2.2.2, 5.4.2, 7.3.2, 7.4.1

Afstamming

- aantasting | 2.2.2, 2.4.6, 7.2.2, 7.2.5
- ontstaan | 2.2.2, 2.4.6, 2.6, 7.2.2, 7.2.5
- rechtsgevolgen | 2.2.2
- voorlichting | 2.5.1, 2.5.2, 7.2.2, 7.3.2, 7.3.3

Afwikkelingsbewind | 3.4.2

Akte

- van aanvaarding | 4.2.2, 4.2.3, 4.4, 7.4.3, 8.5
- van erkenning | 2.2.2
- van geboorte | 2.5.2, 7.4.2, 7.4.3
- notariële | 2.2.2, 3.2.3, 6.3.1, 6.3.4, 6.5.2, 8.4

Autonomiebeginsel | 6.3.1

B

Bedrijfsopvolging | 3.2.4, 3.3.1-3.3.4, 3.5, 4.2.5, 8.4

Beginsel van de minste pijn | 5.2.4

Belang van het kind | 2.5.1, 2.5.2, 7.2.1, 7.2.2, 7.3.1, 7.3.2

Beoordelingsvrijheid | 4.3.4, 5.2.3, 5.3.2, 6.3.1, 7.2.1, 7.2.2, 7.2.4, 7.2.5, 7.5

Bestaanseis | 3.2.1, 3.4.2, 4.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.4, 8.4

Bijzondere curator | 2.2.2, 2.4.6, 2.5.1, 2.5.2, 3.2.3, 7.2.2, 7.2.5, 7.5

Bloedverwantschap

- definitie in fiscale zin | 5.2.2, 8.6
- definitie in civiele zin | 2.2.1, 5.2.2, 6.2.1, 6.2.2, 6.3.3, 6.6, 7.2.3

Boedel

- beschrijving | 3.2.1, 3.2.3
- register | 3.2.3
- menging | 3.2.3

Buitenkansbeginsel | 5.2.4, 5.3.2, 5.3.6, 7.2.4, 7.2.5, 8.6, 8.7

C

Cautio Socini | 3.4.3

Contractsvrijheid | 3.2.4, 6.3.1

D

Deelgezag | 2.2.3, 2.5.3, 3.3.1, 5.3.6, 8.6

Discriminatieverbod | 5.2.3, 5.3.2, 7.2.1, 7.2.3, 7.2.4, 7.2.5

DNA-onderzoek | 7.2.2

Do ut des-clausule | 3.4.3, 3.5, 8.4

Draagkrachtbeginsel | 5.2.4

Draagmoederschap | 2.2.2, 4.3.4, 7.2.2, 7.2.4, 7.3.3, 7.4.3

E

Eigendomsrecht | 6.3.1, 6.5.1, 5.3.2, 7.2.3, 7.2.4

Erfrechtelijke binding | 3.4.3, 3.5, 6.3.1, 8.4, 8.5

Erfstelling | 3.2.1, 3.2.3, 3.4.1, 3.4.2, 3.5, 4.3.4, 6.3.2, 6.3.3, 8.4

F

Familieband | 6.1, 6.2.1-6.2.3, 6.6

Family life

- beëindiging | 2.2.5
- ontstaan | 2.2.5, 2.4.1, 2.6, 7.2.2

- rechtsgevolgen | 2.2.4, 2.2.5, 3.2.2, 5.3.2, 5.3.6, 5.5, 7.1, 7.2.1-7.2.5, 7.5, 8.4, 8.6
- Fraus legis | 5.4.2, 8.6
- G**
- Gelijkheidsbeginsel | 5.2.4, 7.2.4, 8.7
- Gelijkstellingen (Successiewet) | 5.2.1, 5.2.2, 5.5, 8.4, 8.6
- Gerechtelijke vaststelling ouderschap | 2.2.2, 2.3.2, 2.5.1, 3.2.2, 4.2.3, 4.4, 7.2.3, 8.5
- Gezag
  - beëindiging | 2.2.3, 2.4.6
  - rechtsgevolgen | 2.2.3, 3.2.2, 5.2.2, 5.3.3-5.3.6, 5.5, 8.4
  - ontstaan | 2.2.3, 2.6
- Grootouders | 2.2.5, 3.2.2, 5.2.3, 5.4.1, 6.2.1, 6.2.3, 7.3.2, 8.7
- H**
- Hardheidsclausule | 5.2.2, 5.3.2, 7.5
- I**
- Immunitetsgrens | 3.4.3, 4.3.3, 8.4
- Informatieplicht | 2.2.4, 2.2.5, 2.5.3, 7.2.2
- L**
- Legaat | 5.1
- Legitieme portie | 3.4.2, 3.4.3, 3.5, 4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 6.3.1-6.3.4, 8.3.2, 8.4, 8.5
- Loon naar werken | 5.2.4
- M**
- Meeroudergezag | 2.5.2, 2.5.3, 5.3.6, 5.4.1, 5.4.2, 7.2.4, 7.4.1, 8.6
- Meerouderschap
  - definitie | 1.1, 1.6, 2.3.1, 2.3.2, 2.5.1, 2.5.2
  - verschijningsvormen | 2.3.1, 2.3.2
- Meerouderschapsovereenkomst | 2.5.2, 4.2.3, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 7.3.3, 7.4.3, 8.5
- Minimumerfdeel | 3.2.2, 3.3.2-3.3.5, 3.4.2, 4.2.1, 4.4, 8.5
- N**
- Notaris (taak van de) | 2.3.2, 4.3.4, 6.3.1, 6.5.2, 8.5
- O**
- Officium pietatis | 6.3.2-6.3.4, 6.4.2
- Omgangsrecht | 2.2.2, 2.2.5, 7.2.2, 7.2.5, 7.3.2, 7.3.3, 7.5
- Onderhoudsplicht | 2.2.2-2.2.5, 2.6, 3.2.4, 5.2.2-5.2.4, 5.3.6, 6.3.3, 6.3.4, 7.2.5, 7.3.2, 7.3.3, 8.4, 8.6, 8.7
- Ongeboren kind | 2.2.2, 3.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.3.2, 4.4, 8.4
- Ouderlijke boedelverdeling | 3.2.3, 3.4.2, 6.3.1, 6.4.1, 6.4.2
- Overgangsrecht | 4.3.4, 4.4, 6.5.1, 8.5
- P**
- Parentele stelsel | 3.2.2, 3.3.1-3.3.5, 4.2.1, 4.4, 6.2.3, 8.4
- Plaatsvervulling | 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3, 6.2.1, 6.2.2, 7.4.4
- Pleegzorg | 1.1, 5.2.2, 5.3.3, 5.3.6, 7.2.5, 7.3.2, 7.3.3, 7.5, 8.4, 8.6
- Private life | 2.2.5, 7.1, 7.2.1, 7.2.2, 7.2.5, 7.5
- Profijtbeginsel | 5.2.4
- Progressie | 5.2.3, 5.2.4
- R**
- Rechtsherstel | 5.3.2, 5.5, 7.2.4, 7.2.5, 8.6
- Rechtstreekse werking | 7.2.1, 7.3.1
- Rechtszekerheid | 4.3.4, 5.2.2, 5.3.6, 5.4.2, 6.5.1, 6.5.2, 6.6, 7.2.3, 7.2.5, 8.3.1, 8.3.2, 8.4-8.7
- Redelijkheid en billijkheid | 3.2.3, 4.3.4, 6.5.1, 6.5.2, 6.6
- Register Ontstaansgeschiedenis | 2.5.2, 4.1, 4.2.2, 7.3.3
- S**
- Saisine | 3.2.1, 3.2.3

Samenlevingsovereenkomst | 2.3.1,
3.4.2, 5.2.1, 5.3.3, 5.3.6, 5.5, 6.3.4, 8.4
Samentelregeling | 5.2.2, 5.2.3, 5.4.1,
5.5, 8.6
Sluisgedachte | 5.2.4
Som ineens | 3.2.4, 3.3.1-3.3.4, 3.5,
4.2.5, 7.3.3, 7.4.1, 7.4.4, 8.4
Staatscommissie Herijking ouderschap
| 1.1, 1.3, 2.3.1, 2.3.2, 2.5.1-2.5.3,
4.1, 5.3.6, 8.1, 8.3.2

T

Tarief | 5.2.3, 5.2.4, 5.3.2-5.3.6, 5.4.1-
5.4.2, 5.5, 7.2.4, 7.2.5, 8.6, 8.7
Terugwerkende kracht | 2.2.2, 3.2.1-
3.2.3, 3.4.2, 4.2.2, 4.2.3, 4.4, 6.5.1,
7.2.3
Testamentaire last | 3.4.2
Testeervrijheid | 3.2.4, 3.4.2, 3.4.3,
6.3.1-6.3.4, 6.4.2, 6.6, 7.2.5, 8.4
Tweetrapsmaking | 3.4.2, 3.5, 4.2.1,
4.3.1, 4.3.2, 4.4, 8.4, 8.5

U

Uiterste wilsbeschikking
- gesloten stelsel | 3.4.1, 6.3.1, 6.6
- uitlegging van | 4.3.4, 4.4, 6.5.2,
8.5
- vormvereisten | 6.5.2, 6.6

V

Verdragsverplichtingen | 7.2.1, 7.2.2,
7.2.5, 7.3.2, 7.3.3, 7.5, 8.6
Vermogensongelijkheid | 5.2.4
Verzorgingsgedachte | 5.2.2, 5.3.6,
6.4.1, 6.4.2, 6.6, 8.4, 8.6
Voogdij
- definitie | 2.2.3, 3.3.2
- gezamenlijke | 5.2.2, 5.3.6
Vrijstelling | 5.2.3, 5.2.4, 5.3.2-5.3.6,
5.4.1-5.4.2, 5.5, 7.2.4, 7.2.5, 8.6, 8.7
Vruchtgebruik
- en andere wettelijke rechten |
3.2.4, 6.4.2
- en wilsrechten | 3.2.3
- testament | 3.4.2

W

Wettelijke verdeling
- definitie | 3.2.3
- en stiefkind | 3.2.3, 3.3.5, 3.5, 8.4
- en wilsrechten | 3.2.3, 3.3.1-3.3.5,
3.5, 4.2.4, 4.4, 6.4.2, 8.5
- quasi | 3.4.2, 3.5, 8.4
- toepassing | 3.3.1-3.3.5, 3.4.2,
4.2.4, 4.4

Bijlage

Terminologielijst

Biologische vader

De man uit wiens zaadcel een kind is ontstaan.

Deelgezag

De situatie waarin anderen dan de gezaghebbende ouders of voogden tevens onderdelen van het gezag dragen.¹

Donor

De biologische vader van een kind die zijn zaad ten behoeve van kunstmatige donorbevruchting heeft afgestaan.²

Duomoeder

De vrouw die op grond van artikel 1:198 BW in familierechtelijke betrekking tot het kind staat, niet zijnde de geboortemoeder.³

Echtgenoot / echtgenote

De natuurlijk persoon met wie een huwelijk (of geregistreerd partnerschap) is aangegaan.⁴

Family life

Het bestaan van een nauwe persoonlijke betrekking tussen twee of meer personen.

Formele stiefouder

De echtgenoot of geregistreerd partner van een juridische ouder, van wiens kind deze echtgenoot of geregistreerd partner niet zelf de ouder is.

Geboortemoeder

De vrouw uit wie een kind is geboren (art. 1:198 lid 1 aanhef onder a BW).

Genetische moeder

De vrouw uit wier eikel het kind is ontstaan.

---

1 Brief van de Minister voor Rechtsbescherming en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 12 juli 2019, 2650555, p. 3.

2 Met de term donor wordt bedoeld de biologische vader die niet de verwekker van het kind is. Dit kan zowel de onbekende donor zijn die geen rol in de verzorging en opvoeding van het kind speelt, als een biologische vader die niet de verwekker van het kind is en in nauwe persoonlijke betrekking tot het kind staat (vgl. art. 1:204 lid 2 onder b BW). Ondanks het feit dat een biologische vader in een meeroudergezin zich mogelijk niet geheel in de term donor zal herkennen, is voor dit onderzoek toch gekozen om voor beide personen dezelfde term te gebruiken.

3 De term duomoeder is geen wettelijk begrip. De wetgever heeft hier bewust niet voor gekozen, aangezien de vrouw na het verkrijgen van juridisch ouderschap – ofwel van rechtswege ofwel door middel van een rechtshandeling – dezelfde positie heeft als de geboortemoeder, *Kamerstukken II* 2011/12, 33032, 3, p. 6.

4 Indien in dit onderzoek het huwelijk wordt genoemd, wordt ook bedoeld het geregistreerd partnerschap. Indien dat noodzakelijk wordt geacht, zal worden afgeweken van deze gelijkstelling en zullen de verschillen tussen beide worden benoemd.

Gezag

De bevoegdheid om beslissingen te nemen over een minderjarige die betrekking hebben op de persoon van de minderjarige, het bewind over zijn vermogen en zijn vertegenwoordiging in burgerlijke handelingen, zowel in als buiten rechte (art. 1:245 lid 1 en 4 BW).

Gezin

Elk leefverband van één of twee volwassenen die verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding van één of meer kinderen.

Halbroer en -zus

De kinderen die één gemeenschappelijke juridische ouder hebben.

Informeel stiefkind

Het kind van een levensgezel, van welk kind men niet zelf de ouder is (art. 4:8 lid 3 eerste volzin BW).

Informele stiefouder

De levensgezel van een juridische ouder, van wiens kind deze levensgezel niet zelf de ouder is.

Intentioneel meerouderschap

Situatie waarin een kind door meer dan twee volwassenen wordt opgevoed en verzorgd en bij deze volwassenen voor de conceptie van het kind de gezamenlijke intentie bestond om deze situatie te laten ontstaan.

Juridisch meerouderschap

Situatie waarin een kind en meer dan twee volwassen personen tot elkaar in familierechtelijke betrekking in neergaande linie in de eerste graad kunnen staan.

Juridisch ouderschap

Situatie waarin een kind en de volwassen natuurlijk persoon in familierechtelijke betrekking tot elkaar staan in neergaande linie in de eerste graad.

Kind

De natuurlijk persoon, minderjarig dan wel meerderjarig, die wordt opgevoed in een gezin.⁵

Levensgezel

De meerderjarige natuurlijk persoon met wie, anders dan als echtgenoot of geregistreerd partner, een nauwe persoonlijke betrekking wordt onderhouden.

Meerouder

De volwassen natuurlijk persoon die met twee of meer anderen gezamenlijk een kind verzorgt en opvoedt.

Meeroudergezag

De situatie waarin meer dan twee juridische ouders het gezag over een minderjarig kind uitoefenen.

Meeroudergezin

Het leefverband van meerouders die verspreid over twee gezinnen tezamen een kind opvoeden en verzorgen.

---

5 In dit kader wordt geen afstammingsrechtelijke relatie met de term kind weergegeven. Het kan evenwel gaan om een sociale band met de volwassene die de zorg en opvoeding van het kind op zich neemt. Aan het begrip kind kan voor de werking van de Successiewet een andere definitie toekomen, zie hierover hoofdstuk 5, par. 5.2.2.

Meerouderschap

De situatie waarin de verzorging en opvoeding van een kind door meer dan twee volwassen personen op zich wordt genomen.

Meerpersoonsgezag

De situatie waarin meer dan twee volwassenen, die niet allen de juridische ouders van het kind zijn, het gezag over een minderjarig kind uitoefenen.

Minderjarige

Degene die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt en evenmin met toepassing van art. 1:253ha BW meerderjarig is verklaard, overeenkomstig art. 1:233 BW.

Moeder(schap)

De vrouw die in familierechtelijke betrekking tot het kind staat op grond van artikel 1:198 lid 1 BW.

Niet-intentioneel meerouderschap

Situatie waarin een kind door meer dan twee volwassenen wordt opgevoed en verzorgd, maar bij deze ouders niet reeds voor de conceptie van het kind de intentie bestond om deze situatie te laten ontstaan.

Pseudobroers en -zussen

De kinderen die tezamen in een meeroudergezin opgroeien zonder dat zij in familierechtelijke betrekking tot elkaar staan, omdat de kinderen twee verschillende juridische ouders hebben.

Samengesteld gezin

Het leefverband van twee volwassen personen die elk één of meer kinderen uit een eerdere relatie hebben.⁶

Sociaal ouderschap

Situatie waarin tussen een kind en de volwassen natuurlijk persoon een nauwe persoonlijke betrekking ('family life') bestaat, waarbij de verzorging en opvoeding van een kind op zich wordt genomen door de volwassen natuurlijk persoon, zonder dat deze volwassene de juridische ouder is van het kind.

Stiefkind

Het kind van de echtgenoot of geregistreerd partner, van welk kind men niet zelf ouder is.⁷

Vader(schap)

De man die in familierechtelijke betrekking tot het kind staat op grond van artikel 1:199 BW.

Verwekker

De biologische vader die door middel van geslachtsgemeenschap een kind bij de geboortemoeder heeft verwekt.

---

⁶ Deze terminologie wordt onder meer gebruikt door het Nederlands Jeugd Instituut en door de belastingdienst. Zie 'Samengestelde gezinnen', Nederlands Jeugdinstituut 2014, nji.nl en 'Ik heb een samengesteld gezin', belastingdienst.nl.

⁷ Art. 4:8 lid 3 eerste volzin BW.

Curriculum vitae

Michelle Michels is op 15 september 1995 geboren te Rotterdam. Zij behaalde in 2012 haar havo-diploma aan het Hoeksch Lyceum te Oud-Beijerland. Na het behalen van haar propedeuse Bedrijfskunde Management, Economie en Recht aan de Hogeschool Rotterdam, studeerde zij van 2013 tot 2018 aan de Universiteit Leiden. Zij behaalde in 2017 haar bachelors Notarieel recht en Fiscaal recht en in 2018 cum laude haar master Notarieel recht. Vanaf 1 december 2018 werkte zij als PhD-Fellow (promovenda en docent) bij de afdeling Notarieel recht van het Instituut voor Privaatrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Leiden. Gedurende het promotietraject behaalde zij haar Basis Kwalificatie Onderwijs en heeft zij met succes het PhD Training Programme doorlopen. Sinds 1 december 2024 is zij werkzaam als universitair docent bij de afdeling Notarieel recht van de Universiteit Leiden.

In de boekenreeks van het E.M. Meijers Instituut van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden zijn in 2022-2025 verschenen:

- MI-394 D. Măndrescu, *The application of EU antitrust law to (dominant) online platforms*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2022
- MI-395 A.H.A. Mohammad, *De normering van academisch ondernemerschap. Perspectieven vanuit het onderwijs(bekostigings)recht, het Europees staatssteunrecht en de academische vrijheid & wetenschappelijke integriteit*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-396 T.L. Masson-Zwaan, *Widening the Horizons of Outer Space Law*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023, ISBN 978 94 6421 977 7
- MI-397 W. Zhang, *Achieving decent work in China. A case study of decent working time*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-398 T.M. Vergouwen, *The effect of directives within the area of direct taxation on the interpretation and application of tax treaties*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-399 R. de Massol de Rebetz, *Beyond the Dichotomy between Migrant Smuggling and Human Trafficking. A Belgian Case Study on the Governance of Migrants in Transit*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-400 W. Ruijs, *Pandbelening*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2023, ISBN 978 94 0011 288 9 (e-book)
- MI-401 C. Sriporn, *Franchising Legal Frameworks. A Comparative Study of the DCFR, US Law and Australian Law Regarding Franchise Contracts*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023, ISBN 978 94 6473 088 3
- MI-402 N. Amin, *State-building, Lawmaking, and Criminal Justice in Afghanistan: A case study of the prison system's legal mandate, and the rehabilitation programmes in Pul-e-charkhi prison*, (diss. Leiden), Den Haag: Eleven International Publishing 2023
- MI-403 J. Tobing, *The Essence of the 1999-2002 Constitutional Reform in Indonesia: Remaking the Negara Hukum. A Socio-Legal Study*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-404 W. Zhang, *Protection of aviation security through the establishment of prohibited airspace*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023, ISBN 978 94 6473 103 3
- MI-405 A.J. Pasma, *Re-entry support from prison-based and community-based professionals*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-406 K.R. Filesia, *Speaking the same language. De invoering van de Anglo-Amerikaanse trust in het Nederlandse recht*, (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 2023
- MI-407 H.A. ten Oever, *Zorginkoopovereenkomst*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom juridische uitgevers 2023, ISBN 978 94 6212 859 0, ISBN 978 94 0011 339 8 (e-book)
- MI-408 F.H.K. Theissen, *Sincerely believing in freedom. A reconstruction and comparison of the interpretation of the freedom of religion and belief on the Canadian Supreme Court, the South African Constitutional Court and the European Court of Human Rights*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023, ISBN: 978 94 6473 247 4
- MI-409 R.M.S. van Es, *The mind in the courtroom. On forensic mental health reports in judicial decision-making about guilt and sentencing in the Netherlands*, (diss. Leiden) Alblasterdam: Ridderprint 2023
- MI-410 I. Kokorin, *Intra-group financing and enterprise group insolvency: problems, principles and solutions*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-411 J.T. Tegelaar, *Single Supervision, Single Judicial Protection? Towards effective judicial protection in Single Supervisory Mechanism Composite Procedures*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-412 A.M.H. van der Hoeven, *Met de vlam in de pijp door Europa. De arbeidssituatie van internationale vrachtwagenchauffeurs: constructies en percepties*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023, ISBN 978 94 6473 266 5
- MI-413 H.T. Vethaak, *Empirical analysis of social insurance, work incentives and employment outcomes*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2023
- MI-414 E. Hutten, *Belastingprofessionals onder maatschappelijke druk. Een Nederlandse casestudie naar reacties op BEPS*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024

- MI-415 R. Stolk, *Procederende belangenorganisatie in de polder. Een interdisciplinair perspectief op de toegang tot de rechter*, (diss. Leiden), Zutphen: Uitgeverij Paris 2024
- MI-416 A. Sarris, *International law and governance of the Arctic in an era of climate change*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024, ISBN 978 94 6473 382 2
- MI-417 F. Heitmüller, *Combatting tax avoidance, the OECD way? The impact of the BEPS Project on developing and emerging countries' approach to international tax avoidance*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-418 F.I. Kartikasari, *Mining and environmental protection in Indonesia: Regulatory pitfalls*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024, ISBN 978 94 6473 462 1
- MI-419 S.H. Starrenburg, *Striking a balance between local and global interests. Communities and cultural heritage protection in public international law*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-420 D. Stefoudi, *Legal and policy aspects of space big data. Legal implications of the use of large amounts of space data – Regulatory solutions and policy recommendations* (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024, ISBN 978 94 6473 479 9
- MI-421 S. Pouloupoulou, *Towards the establishment of a new International Humanitarian Law compliance mechanism. Lessons learned from monitoring systems within the International Humanitarian and Human Rights Law frameworks*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-422 M. Aalbers, *De werking van algemene belangenafwegingen in het Europese staatssteunrecht. Tussen verbod en verenigbaarheid?*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-423 J.M. Elbers, *Reward Systems in Prison*, (diss. Leiden), Alblasterdam: Ridderprint 2024
- MI-424 Z. Tian, *Legal Aspects of Active Debris Removal (ADR): Regulation of ADR under International Space Law and the Way Forward for Legal Development*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-425 J.P. Cnossen, *Wisselwerking tussen gemeen en bijzonder materieel strafrecht. Een analyse en waardering in het licht van de beginselen van codificatie, schuld en legaliteit*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom juridisch 2024, ISBN 978 94 6212 967 2, ISBN 978 94 0011 466 1 (e-book)
- MI-426 L.B. Louis, *Towards Better Policing. Achieving Norm Internalization and Compliance with Persuasively Designed Technology*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024, ISBN 978 94 6473 559 8
- MI-427 J.P. Loof & R.A. Lawson (red.), *Diverse mensen en gelijke rechten anno 2024. Essays ter gelegenheid van het emeritaat van prof. Titia Loenen als hoogleraar Mensenrechten en diversiteit*, Leiden: Stichting NJCM-Boekerij 2024, ISBN 978 90 6750 070 8
- MI-428 Y. Shi, *Labour Regulation of International Aviation. A Crawl-Walk-Run Approach in International Law*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024, ISBN 978 94 6473 588 8
- MI-429 I.S. Ouwehand, *Toetsing van deskundigenadviezen door de bestuursrechter*, (diss. Leiden), Zutphen: Uitgeverij Paris 2024, ISBN 978 94 6251 362 4
- MI-430 P.L. Koopmans, *Essays on the Economics of Household Finance and Social Insurance*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-431 N.U. van Capelleveen, *Radicalisering bij minderjarigen en overheidsingrijpen. Over de interactie van rechtsgebieden en een kinder- en mensenrechtenconforme inzet van juridische instrumenten*, (diss. Leiden), Den Haag: Boom 2024, ISBN 978 94 6212 009 9, ISBN 978 94 0011 504 0 (e-book)
- MI-432 A.B. Muñoz Mosquera, *The North Atlantic Treaty Organization. An International Institutional Law Perspective*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2024
- MI-433 S. Vandenbroucke, *Navigating Corporate Responsibility in Global Supply Chains using Codes of Conduct*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2025
- MI-434 B.N. van Ganzen, *Dynamism and Democracy. Essays on the Fiscal Social Contract in a Globalised World*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2025
- MI-435 M. Michels, *Meerouderschap en het erfrecht. Een onderzoek naar de erfrechtelijke positie van het kind en zijn ouders in een intentioneel meeroudergezin*, (diss. Leiden), Amsterdam: Ipskamp Printing 2025